99

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

ШОАТТА, 18 февраль № 21 (4346). Мах 2 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома V пленум

Селхан КПСС обкома партийни дешара ЦIаьIа парте обкома V пленум хилар. Пленумо дийцар ер дешаш:

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу дузача денна сийленца накъадахара хьакъехьара областной партийни организаце декхараш.

КПСС XXIII съезда решенеш кхоачашъяра дахьерча КПСС Грозненски горкома балхах.

Организационни дош.

Хьалхарча дешах доклад йир КПСС обкома хьалхарча секретара нов. АПРЯТКИНА, шоллагIча дешах — КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара нов. СИНЕЛЬНИКОВА.

КПСС XXIII съезда решенеш кхоачашъяра дахьерча КПСС Грозненски горкома балхах лаьца содоклад йир КПСС обкома секретара нов. ДОРОХОВА.

Пренеех къамаьлаш дир пленуме КПСС Заводской комитета хьалхарча секретара нов. ЛЯПИНАС, «Пищемаш» завода директора нов. ИСЛАМОВА, «Знание» общества бехктокхамерча секретара нов. ПОПКОВА, «Грознефть» объединене начальника нов. НАЗАРОВА, КПСС Ведана райкома хьалхарча секретара нов. ИБРИЕВА, ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара нов. КИРИЛЛОВА, республика Министрий Совета председатела заместитела нов. СУХИНА, «Сердало» газета редактора нов. ЛЬЯНОВА, «Грознефтехимзаводы» объединене начальника нов. ПАЛЬЧИКОВА, машиннаькъа Грозненски отделене начальника нов. КИЧИКА, юртбоахама министра нов. ИЛЮХИНА, «Сельхозтехника» начальника нов. АВАНЕСОВА, ВЛКСМ Грозненски горкома секретара нов. РУБАНА, КПСС Старогрозненски райкома хьалхарча секретара нов. ГОЛОВЕНКО, моттигерча промышленноста министра нов. ДЗОРТОВА, общественни порядок лораяра министра нов. ЕЛЕСОВА, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института философе кафедра заведующе нов. ДУЛЕРАЙНА, халкъа тIахьожама Комитета председатела нов. ВАХАЕВА, «Чечингстройтранса» парткома секретара нов. ГАВРИЛОВА, химкомбината директора заместитела нов. КОСМИНА.

Пленумо мукъавалийтар нов. В. Н. КОРНИЛОВ «Грозненский рабочий» газета редактореи КПСС обкома бюро члена кандидатеи декхарех, из кхыча балха хьожаварах.

«Грозненский рабочий» газета редакторалла чIоагIвир пленумо нов. А. Д. АВДЕЕВ.

Иштта чIоагIбир пленумо нов. Н. И. ПОЛЯКОВ КПСС обкома общий отдела заведующеллеи нов Н. М. КИРОВ финансово-боахама отдела заведующеллеи.

КПСС обкома IV пленума решенеш кхоачашъярах хоам бир КПСС обкома секретара нов. БОКОВА.

Пленумах йола отчет газета аргIанарча номер тIа араяргья.

ОКТЯБРЬ 50-ГIА ШУ

Каьхат — планал совгIа

Грознерча гIишлон - материалий шоллагIча комбинате дикагIчарех лоархIаш я битумни каьхата упаковочни цех. Цун коллективо арахеца продукци кхыча республикашка а дIайийю. Ер шу доладелча денз планал совгIа 80 тонн каьхат кийчдаь арахийцад комбината коллективо. Советски Iаьдала 50 шу дузача денна болхлой эггара хьалхара совгIат да из. Хьалха латтача цехага хьежжа дикагIа болх бе яьннай кхыйола цехаш а.

Юбилей сийна планал совгIа иттаж тоннаш продукци арахеца лерхI хIамашта тIахьерчаду каьхат деча цехо.

Б. ИЛЬИН.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТИВНОСТЬ ЛАКХЛУ

Дика вIаштIехьдаьккхад хьайбаш Iангара дахара гIулакх Надтеречни района «Новогорский» яхача совхоза шурий-товарни ферме.

Хьалхарча деношке а денз дика дIадоладаьл ферма болхлоша юбилейни шу. Укх шера, январь бетта 18092 килограмм шура яьккхай ферма хьайбаш леладераша. хIаьта паччахьалкхенга 16072 килограмм. ехкай. ХIара Iаттагара юкъера лаьрхIача цхьан бетта 1051 килограмм шура яьккхай. Из боккха толам ба. Пятилетка хьалхарча шера цу хана яьккхачул дикка дукхагIа я из. Цу хана ерriга яьккха шура 15307 килограмм яр, хIаьта паччахьалкхенга 11442 килограмм мара ехкаяцар. ХIара Iаттагара 97 килограмм шура яьккхаяр.

Иштта хьинаре къахьег юбилейни шера ферма болхлоша.

Т. САЛАМОВ.

«Красный молот» яхача заводе дикагIчарех я Г. П. Мухин керте латта № 3 йола мехкдаьтта оборудовани хьалъю цех. ШоллагIа шу да завода карара-кара тела цIе байракх Мухина кулгалдеча цеха коллективо дIа ца хецаш лелаю. Из бахьан долаш бетт-бетта ахчан премеш, мах бола совгIаташ тел болхлошта, баркалаш кхайкаду. Производственни план хIара бетта 120—130 процент кхоачашъю слесараша-сборщикаша.

Коммунисташа Абрамовеи Лодяновеи кулгалдеча шин бригадо шоай клеймо лелаю. Массехк шера цхьаккха брак йоацаш продукци арахецар бахьан долаш цу шин бригада бокъо еннай технически контролер ца хьожийташ шоаш кийчъяь мехкдаьтта оборудовани дIаахийта.

Коммунисташа Абрамовеи Лодяновеи кулгалдеча бригадай коллективаш юбилейни шера сийна шоайла социалистически яхье яьннай. Укх шера январь беттеи феврала хьалхарча декадахи баьча балха итогаш яьй.

«Юбилейни шера дикагIйола бригада» яха цIи яьккхай Абрамова коллективо. Беррига кхо саг мара вац цун бригаде. Ужаш ба: Комаров Борис Дмитриевич, Гомяшин Владимир Николаевич, Флейнин Николай Федорович. Беррига болх комплексно бу слесарашасборщикаша. Цементировочни агрегата «1-в» яха насосаш, мехкдаьтта оборудоване кхыйола тайптайпара оатхалаш арахец цар. Вешта аьлча цеха берригача балха цхьа узел царга я.

Цехо арахеца цементирующи агрегаташи буровой насосаши вай мехкарча мехкдаьтта промышленностеи юртбоахамеи пайда эцаш хиларал совгIа доазол арахьарча мехкашка а ухийт. Индера, Саудовски Аравера, Пакистанера, Польшера, Венгрера, ГДР-ра, Турцера иштта кхыча мехкашкара дукха заявкаш ух заводе.

Арахецача продукце дикал укх юбилейни шера кхы а лакхъе аьнна социалистически декхараш тIаийцад цеха коллективо.

Укх деношка ЦА-320-М яхача агрегата парти кийчъеш я цех.

С. ШАДИЕВ.

Сурта тIа: Ленина орден лелаю коммунист Абрамов В. И. насос вIашагIйоллаш ва.

И. Плиева сурт.

ХАНАЛ ХЬАЛХА БУВЛ ТЕХНОЛОГАШ

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене заводашта юкъе хьалхалатарех я тха Грозненски нефтемаслозавод. Январь бетта план 104,2 процент кхоачашйир завода коллективо. Планал совгIа арахийцай иттаж эзараш тоннаш продукци. Арахецача продукцега дIабоза мах лохбарах паччахьалкхенна кходаьд 30 эзар сом.

Укх бетта къахьегама темпаш кхы а лакхъеш хоржамаш хулча денна накъаяхара социалистически яхье яьннай завода установкай коллективаш. Хьалха латт нов. Горьковой керте латта коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча № 40 йолча установка коллектив. Хьалхарча ах бетта задани 109 процент кхоачашъяьй цо. Цул дукха тIехьа ца юсаш къахьегаш я ьн. Бегляpова. Летковскаяс кулгалдеча установкай коллективаш. Ах бетта задани 107 — 108 процент кхоачашъяьй цар.

В. ГОРБАЧЕВА,
нефтемаслозавода инженер-экономист.

ХЬАЬНАЛА КЪАХЬЕГАМХО

Халжимурадов Нажади Сатуевич Грозненски промывочно - пропарочни станце цистернаш юлаш ва. Новкъосташта дика вовз из балха чIоагIа тIера, гIо-новкъостал де кийча вола болхло.

ХIара цистерна тIехдика тоаяь, цIенъяь мара дIалац Халжимурадова, 120—150 процент кхоачашъю хIара денна норма. ХIанз станце беррига болхлой санна юбилея сийна вахте эгтав Нажади Сатуевич. Шийна шера план ворхIлагIча ноябре кхоачашъе, хий, Iи, кхыйола материалаш кхомбеш дIаахийта декхар тIаийцад Халжимурадова.

Укх деношка хиннача болхлой собране цхьа барт а болаш новкъосташа оттавир Халжимурадов Нажади Сатуевич Грозненски городской совета депутатий кандидаталла.

Г. АНОХОВ.

ТЕХНИКА ТОАЮ

Трактораштa, юртбоахама инвентара ремонт еш ба Шаьла района «Джалка» яхача совхоза ремонтникаши механизатораши.

Хьалхарча квартале 32 трактора ремонт е еза. Механизатораша овсаре къахьегарах хIанзале 12 трактор мастерскера араьяннай, хIаьта пхиъ укх деношка ремонт яь яьнна араяла кийча я. Цул совгIа, совхозе мел йола юртбоахама техника ремонт яь а яьнна бригадашка латт.

Уж толамаш даха йиш хилар Советий Iаьдала 50 шу дизара сийна шерра яхь яржарах. Цу яхье хьалха латт инструментальщик Темирсултанов Леча, аьшкапхьар Арсамиков Муса, моторист Абуязидов Муса, кхыбараш а. Шоай сменни нормаш 110—120 процент кхоачашъю цар.

Л. АХМАДОВ.

Хьалха хьахулча баьцадаараш ца города къахьегамхой Iалашбе гIерташ ба Грозненски района № 3 йолча баьцадаарий совхоза парникаш лелаераш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) парникаш лелаерий звено член Шубина Беллаи звеньевая Стодеревская Екатеринеи хьатIаьннача кабуца рассадага хьожаш ба. Цар звенона тIачIоагIъяь я ворхI парник, хIаьта хIара парника чу тиъо рама я.

Звено членаша дош деннад пхи гектара тIа дIае кабуца рассада кхее.

И. Плиева сурт.

УДОБРЕНЕШ КИЙЧЪЮ

Колхоза дукха пайда лу культура — тхьамка дукхагIа дIадерам цун хьувкъам лакхбарам чIоагIа тергам тIабахийтаб Ножай - Юрта района Нурадилов Ханпаши цIерахча колхозе укх шера. Гурахьа дика кийчдаьча ткъаь итт гектар лаьтта тхьамка дIаде лаьрхIад укхаза укх шера.

Рассада лаьрхIа парникашка дIадуврглолча фуна биотоплива лаьрхIа езткъа тонн кхо дуллаш ба парникаш лелаераш.

Рассада дIайогIаргйолча а кхашка дIадихьа, бIаьстан юххье лаьттанна обработка еш дIаэдергдолаш кхо бIаь тонн кхо латт. Цул совгIа новрий борц дIабе лаьрхIача ткъаь итт гектара тIа дIатасса езткъа тонн кхо дIалихьа а баьннаб кхаш леладераш.

Къаьстта дика къахьег укхаза шоайла яхье яьнначa Бейсулаев Адои Эстимиров Гарнетеи йиъ лагIчеи пхелагIчеи бригада членаша. Шоай ден нормаш тIех кхоачашъеш къахьег тракториссташа Шедиховеи Имаазовеи.

М. БЕРСАНУКАЕВ.

ДОШ КХОАЧАШДЕРГДА

Дика бовзаш ба Советски района «Новая жизнь» яхача колхоза скотникаш Докаев Мухарбик, Шамсадов Баудин, Такаев Джунид. Цхьа бIаь совгIа бежан да цар Iангара доаккхаш. Дукха болх баьб скотникаша шоаш леладу хьайбаш дулха эша ца долийташ Iангара дахара. Кхоачамхиллал гIожеи мошеи доакъар тIаэзад фермана. Хьайбаш кхабара рацион оттаяьй, мел а дийя меладу хьайбашта хий.

Лакхара социалистически декхараш тIаийцад укх юбилейни шера ферма скотникаша. Хьайбаш леладара йоккха опыт йолча скотникаша лаьрхIад цхьаккха цIа ца къастийташ бIаь Iаса хьалкхеде, планах дийнахьи буси тIаккхета дезар 400 грамм долча, хIара Iаса 550 грамм дулх тIаккхетийта.

М. РАШИДОВ.

А. Н. КОСЫГИНА КНДР ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ ТIАЭЦАР

16 феврале Кремле КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина тIаийцар ТПК ЦК Политбюро Президиума член, ТПК ЦК секретарь, КНДР Министрий Кабинета Председатела заместитель Ким Ири из керте волча корейски Халкъа-Демократически Республика правительственни делегаце членаши.

А. Н. Косыгиная корейски новкъосташтеи юкъе доттагIала тIехьа безаме чакхъяьнна беседа хилар. Делегацена кертерча Ким Ира дIаелар КПСС ЦК Генеральни секретарага Л. И. Брежневгеи СССР Министрий Совета Председателга А. Н. Косыгингеи йола Корея Къахьегама парте ЦК Генеральни секретара, КНДР Министрий Кабинета Председатела Ким Ир Сена послани.

СОВЕТСКИ ГЕРЗАЩЦАРЧА НИЗИЙ ДИ ТIАКХОАЧАШ

Гарганхоачаш латт Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи 49 шу дуза ди. Цу ден сийна эскара, авиаце, флета новкъосталеи Ерригсоюзни добровольни общества Центральни комитето оборонномассови балха месячник ду.

Укх деношка Советски Герзашцарча Низий сийлахьча исторех, гражданскии Сийлахь-боккха Дай мехкеи тIемаш лаьттача шерашка Даьхе лораьрий турпалерча тIулаьхех, тыле къахьийгарий сийлахьча патриотически гIулакхех лаьца докладаш ю, ленцеш еш ДОСААФ юххьанцарча организацешка.

ХьатIадоагIа цIей белгалдоаикх Москверчеи Московски областерчеи спортсменаша досаафовцаша. Дуннхача наьха яхьаш вIашагIъехк топаш кхувсача, автомобилаш, мотоциклаш хехкача, авиамоделаш яра спорта хетаяь. ВIашагIъехи тIемаш лаьттача моттигашка гIолла еш йола походаш. Школашка, учрежденешка, предприятешка вIашагIъехи тIема сийле ювцаш йола бIаьш уголокаши музеяши, шерра уттае йолаеннай книжкай выставкаши фотовыставкаши. Цар материалаша дувц ДОСААФ ихебаьрий деналах, Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи цар деча гIулакхах.

23 ФЕВРАЛЕ — СОВЕТСКИ ЭСКАРЕИ ТIЕМА-ФОРДА ФЛОТЕИ ДИ

Авиационни доакъоех цхьанне тIемахой 1916 шера денз КПСС член волча. Путиловски завода болхло а цIегвардеец а хиннача, Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIема доакъашхо, хIанз запасера гварде подполковник Нил Яковлевич Поздняков волча хьоашалгIа ба.

ТАСС фотохроника.

СОВЕТАШКА — ДИКАГIБАРАШ!

Округий хоржамашта хьалхарча совещанешка

Химикий культура Двореце хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча Выборгски хоржамий округа къахьегамхойи общественни организацейи викалий хоржамашта хьалхара совещани.

Къамаьл ду химически комбината № 17—18 йолча цеха воккхагIча аппаратчика нов. Бугрова. Цо аьлар:

— Комбината коллективо Республика Лакхехьарча Совета депутата кандидаталла массава раьза а волаш цIи яьккхай цеха йоккхагIча аппаратчица Людмила Валентиновна Мингалеевай. Из — производства хьалха латтар, хьинарера рационализатор я. Цун предложенеш чакхъяхаро болхлой къахьегамз хьалаш дикагIа тоадаьд, производства культура лакхъяьй. ТIехдика болх беш хиларах Людмила Валентиновна цкъа яхийта ца Iеш сийлен Доска тIа ахийтай. хIаьта соахка декабре Къахьегама Шеча Байракха орден а еннай цунна. Из — хила йоагIаш йола республика Лакхехьарча Совета депутата кандидат я.

Къамаьл де дош лу № 33 йолча наькъа эксплуатационни участка прораба нов. Лисичкина.

— Тха участка коллективо, — йоах цо, — хьаллоац химикий предложени, хIаьта нов. Мингалеевагара вай хоржамий округе гIолла ше харжийта раьза хулга а дех.

Нов Мингалеевай кандидатура хьаллоацаш къамаьлаш дир № 9 йолча СМУ постройкома председатела нов. Руденкос. № 7 йолча треста СМУ партбюро секретара нов. Магомалова, химкомбината ВЛКСМ комитета секретара нов. Токарева.

Совещане решени тIаийцар: Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата кандидаталла Л. В. Мингалеева оттае а Выборгски хоржамий округе гIолла ше харжийта из раьза хулга цунгара деха а.

Дукха нах бар «Советская Россия» яхачеи «Наурскийи» совхозий болхлой, специалистий, гIулакхерча наьха викалий округа хоржамашта хьалхарча совещане. Уж гулбеннабар Алпатовски хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата кандидаталла мала оттаверга къоастаде.

Эггара хьалхагIа къамаьл дир «Советская Россия» яхача совхоза отделене агронома нов. Зверьковас. Цо предложени йир совхоза бригадира Мария Федоровна Урусовай кандидатура хьаллаца.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир цу совхоза рабочкома председатела нов. Гусакова, комсий совхоза лаборанта нов. Леоновас, кхычар. Цу массане а безаме хестаеш йийцар комсаш лелаерий хьалха латта бригадир, хIаьта Алпатовски хоржамий округе гIолла ше харжийта раьза хулга а дийхар цунгара.

* * *

Республика Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча Верхоянски хоржамий округа къахьегамхойи общественни организацейи 200 наел тIех викал гулвеннавар самардийнахьа округа хоржамашта хьалхарча совещане.

— Тха коллективо, — аьлар СМУ-1 прораба нов. Пожидаева. — Нохч-ГIалгIай республика Лакхехьарча Совета депутата кандидаталла белгалъяьй хьалха латта производственница, штукатур маляр Матрена Алексеевна Маркитантова. Из хила йоагIаш йола кандидат я. 30 шера чухь къахьегаш хьайоагIа из. Цунна РСФСР заслуженни гIишлошъяр яха сийлен цIи еннай.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир № 5 йолча поликлиника лоро нов. Евсеевас, химически комбината завкома председатела нов. Бузоверова, кхычар. Цар чIоагIа раьза а хинна хьалльцар нов. Маркитантовой кандидатура.

Совещане, массаза раьза а волаш, решени тIаийцар — республика Лакхехьарча Совета депутата кандидаталла Матрена Алексеевна Маркитантова оттаярах йола предложени хьалаца а Верхоянски хоржамий округе гIолла ше харжийта раьза хулга цунгара деха а.

К. М. ЩЕРБАНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛАХЬА ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дуккхача шерашкеи цхьаккха дукхьале йоацаши прокуратура органашка гIулакх дарах а ваьча дийнахьа дена шовзткъе итт шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлахьа грамота луйла Щербан Кирилл Мартыновича — город Грозне Октябрьски района прокурора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь.
Н. СЫЩИКОВ.

г. Грозный,
1967 шера 15 февраль.

А. А. АСХАБАЛИЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛАХЬА ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дуккхача шерашкеи цхьаккха дукхьале йоацаши Советски органашка болх барах, общественни гIулакхашка хьинаре дакъа лацарах а ваьча дийнахьа дена 50 шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлахьа грамота луйла Асхабалиев АсхьабIаьлий Ахьмада — къахьегамхой депутатий Октябрьски районни Совета исполкома председатела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь.
Н. СЫЩИКОВ.

г. Грозный,
1967 шера 15 февраль.

П. М. ТОНКОНОГОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛАХЬА ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дуккхача шерашкеи цхьаккха дукхьале йоацаши партийни органашка болх барах, общественни гIулакхашка хьинаре дакъа лацарах а ваьча дийнахьа дена 50 шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлахьа грамота луйла Тонконогов Петр Михайловича — КПСС Нохч-ГIалгIай мехкдаьттан химически промышленноста отдела заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Н. СЫЩИКОВ

г. Грозный,
1967 шера 15 февраль.

ЛАКХБЕ КОММУНИСТИЙ БЕХКТОКХАМ

СОВХОЗА парткома секретараца Котиков Ахьмадаца са къамаьл доладенна тоъал хаьннай. Дукха дувц коммунистий кулгалхочо совхоза коллектива вахарах лаьца. Бакъда, хьалхашка отта сурт дукха дог гIоздоаккхаш дац. КарагIдаьннарех дукха кураллъе а йиш яц. хIаьта кхоачамбоацараш... Царех дувца парткома секретара дукха безам боацилга хьагу цо хаттарашта телача жопех:

«Кхоачамбоацараш доацаш-м цхьаккха коллектив хила йиш яц. Уж тха балха а нийслу. Из бахьан долаш паччахьалкхенга цхьайола юртбоахама продукци йоккхара план кхоачашъе торо хиннаяц тха. Ялат, баьцадаараш, гидуарташ, тха планал лаьрхIачул кIезигагIа дехкад ооха паччахьалкхенга».

Иштта да е да совхозера гIулакхаш. Цу хьала керттера бахьанаш лохаш дукхача нахаца къамаьл хилар са. Массане цхьатарра йоахар совхозе къахьегам ледара вIаштIехьбаьккхаб. Укх тайпарча масало къаьгга хьагойт из. «Ингушский» совхоза ший доалахьа 129 трактор я. Бакъда, царех бизза пайда эцац. ДукхагIа йола машинаш сеца латт технически кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш. ХIана нийслу технически кхоачамбоацараш? Цун эггара хьалхара бахьан да царна механизатораша нийса эксплуатаци ца алга. Дукха моттигаш нийслу йоагIаш йола кийчо йоаца, трактор бокъонца йовзаш боаца трактористаш трактораш тIа хоашабеш. Цул совгIа дукхагIболча бригадирашта, механикашта, трактористашта хац цу е вокх трактора ремонт маца в еза, тракторни бригадашка профилактически ремонт яра графикаш яц. Техника лелаяра гIулакх тесса лeладелга хьагойташ дола масалаш дукха доаладе йиш я. Совхоза цхьаболча механизатораша ялаташ чуийцачул тIехьагIа профилактически ремонт ца еш йитар шоай машинаш. Цу вIалла ла мегаргдоацача гIулакхий дукха терко яц совхоза партийни организаце. Механизатораштa юкъе кIезига ба коммунисташ, цудухьа тракторни бригадай гIулакхашта йоаггIаш йола партийни влияни яц.

ХIанз совхоза механизатораш юртбоахама техника ремонт еш ба. Ала дезаш да ремонтникий балха юкъе дукха брак хулга. Цун бахьан да механизатораша беча балха лерттIа тIахьожам ца лоаттабелга. Совхоза кулгалхоша, эггара хьалха керттерча инженера Колпакова, теркам тIабахийта беза из гIалат дIадаккхара. Кхашкара балхаш лерттIа чакхдаха вIаштIехьдаргдац эсала ремонт яьча техникаца. Кхы цхьа хIама а да боахаме динза даргдоацаш. Шин сменах болх бара совхоза эш кхы а 60 механизатор. Бакъдар аьлча, цу гIулакха лаьрхIа механизаторий курсаш вIашагIъехкай.

Тахан совхоза кхашка, фермашка къахьегарех дукхагIбараш шоашта хьалхашка латта декхараш дика довзаш, уж кхоачашдара шоай низ а хьинар а ца кхоадеш бола нах ба. Тешаме ала мегаргда царна лерттIа кулгалдеш хилча, цар доккхий толамаш доахаргда аьнна. Дуккхача хана совхоза хьакхий-товарни ферма пайда ца луш яр. Укхаза болх бераьза боацаш хулар нах. хIана аьлча хьийгача къина лерттIа мах бацар. Ферма кулгалхой касткаста хувца безаш хулар. Фермана кулгалдe оттавир Гадиев Макшарип. Дукха ха ялапехьа хувцаделар ферма коллектива гIулакхаш. Цун бахьан дар кердача кулгалхочoа ферма болх лерттIа вIаштIехьбаккха карагIдалар. Шу чакхдоалаш хьакхий-товарни ферма пайда балар. Къонача коммуниста говзалахи хьинарехи хьахиннар дар из.

Бакъда, совхоза массайолча фермашка иштта лерттIа лелац гIулакхаш. Укх шера боахама кхаь а ферма паччахьалкхенга шура йоккара планаш кхоачашъяц. ХIара кхоабача Iаттагара йоакха шура 3—4 килограмм мара яц. ХIана эттад из па мегаргдоаца хьал? Цун керттера бахьан да хьайбаш Iангара дахара лерттIа кийчо ца яр. Тоаяц хьайбаш чудоахкаду помещенеш, къахьегама халача поцессашта механизаци яьяц, хьайбаш лeладераштa юкъе яхь йоаржаьяц. Ферме агитатор бIарггаго хала да. ДукхагIйолча фермашка дояркашта салаIа цIа дац, цIеча уголокашка керда газеташи журналаши хилац. Цу хIаман терко яц совхоза парткомо а цун секретара Котикова а.

Дика ховш да, производства лоархIамерча участкашка партийни влияни лакхагIа ме хул, цу участкай болх тоалулга а дегIaбоагIалга а. Бакъда, совхоза парткомо бокъонца терко яц цу лоархIамерча деша. Хьайбай фермашка къахьегачарна юкъе верригаш а 8 коммунист мара вац. Уж геттара кIезига ба, хIана аьлча совхоза йиъ ферме къахьегаш дукха нах ба. Царна юкъе кIезига бац хьокхаме хьаьнала къахьега дояркаши скотникаши. Бакъда, цу нахах ший мугIараш дегIадоаладара гIулакхa лерттIа йоакхо еш яц совхоза партийни организаци а цун партком а. Фермай кулгалхоех шиъ мара вац коммунист.

«Ингушский» совхоз боккха, дукха отраслеш йола боахам ба. Цудухьа атта дац цун кулгалде. Тахан боахама доакъошка керте латтараш дика кийчо йолаш, дийша нах хила беза. Бакъда совхозе кхоачамболлаш специалисташ бац, цун дукхагIа йолча отделенешта, фермашта керте латтараш специалисташ бац. ХIаьта юртбоахама техникум яьккха къона специалист Коригов балха а воацаш лел. Цо хетадолийт совхоза дирекце а парткомо а тесса лелабой-теш специалисташ лоархIамерча участкашка дIанийсбара а царна новкъостал дара а болх аьнна.

Юбилейни шера сийна социалистически декхараш тIаийцад совхоза коллективо. Уж доккхийи чоалханеи да. Цудухьа боахама партийни организаци декхарийла я коллектива юкъе ше беш бола болх хоалуш тоабе, хIара коммуниста авангардни лоархIам айбе.

М. АЛЬТИЕВ.

ГРОЗНЕНСКИ химически комбината коллективо дика толамаш даьхар пятилетка хьалхарча шера. Зехьа лайнадац производства культура лакхъеш, болх вIаштIехьбаккхарен кулгалдарен методаш эргайоахаш грозненски химикаша хьийга къа. Соахка Еррига-союзни социалистически яхье халланза хьалхарча моттиге латташ хьаера комбинат. Керда юбилейни шу а дика дIадоладаьд къахьегамхоша: январь бетта задани 103,4 процент кхоачашъяьй.

КхоалагIча квартале планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа йоалл химически комбинат.

Цунца дувзаденна бехктокхаме декхараш эттад къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбоаккхача лабораторе коллективана хьалхашка: эргаяьха тоае еза производствана кулгалдара методаш, къахьегам хила ма беззара вIаштIехьбаккха беза. Лабораторе даьча тохкамаша хьахьекхад уж декхараш кхоачашдара дукха къахьега дезилга, хIана аьлча цу юкъе да дукха кхоачамбоацараш.

Дувца мегаргдолаш да цхьайолча цехий инженерно - технически болхлой къахьегама ди тохкаш гучадьннар. ДукхагIа долча даькъе во вIаштIехьдаьккха да балха ди. Оаха тохкамаш даьча хана цхьаболча цехий начальникаша ах ди гаргга дIадохийтар шоай квалификацел лохагIа дола балхаш деш. Кхыча службай бехках айна ха 10,6 процент я, хIаьта болхлоша шоаш къоастаде йиш йола делоша шоаш къоастадеш йоаль ха 40 процент я. Кхыча службай бехках технологаша зехьа йоаеш йола ха дIакхоач 26—27 процентага. Гуш да хIара инженерно - технически болхлочун декхараш белгалдоахаш йола инструкцеш положенеши хиланза яргйоацилга.

Инженерно - технически болхлой къахьегама ди техкачул тIехьагIа лабораторе болхлоша кхетадир наха шоай гIулакхаш дувцара лаьрхIа ха къоастае езилга. Ерригача комбината къоастае еза производства технологи тоаяра, реконструкци яра, кхыдола лоархIаме балхаш дара эша ха. Комбинате еш йола цехови планеркаш графиках йоаггIача хана е еза массайолча цехашка цхьатара а еш. Кулгалдеча наьха болх къаьстта кIоаргга анализ е езаш ба. Тхона хетачох, къахьегама овсарле лакхъяра, кулгалделга нийса вIаштIехьдаккхаргалделга нийса вIаштIехьдаккхара эггара чIоагIагIа йоакхо е еза кулгалдеча наьха болх нийса оттабара. Производства кулгалдара система тоаяьчул тIехьагIа дукхха аттагIа хургда къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара йола мероприятеш балха юкъеккхахьа.

Ерригача комбинате къахьегам Iилман ларда тIа цхьатарра вIаштIехьбаккха гIортарах хIама хургдоацилга кхетадир оаха. Цулухьа къаьсткъаьстача цехашка из болх чакхбаккха лаьрхIар НОТ служба. Тха комбината хьалашка из болх ремонтни цехашкара дIаболабар пайданегIа дар, хIана аьлча укхаза эггара лакхагIа я зехьа йовш йолча хан процент. IалаьмaтeI дукха ахча дода капитальнии хIара деннарен ремонт ярга. Иштта, 1966-ча шера капитальни ремонтага дахад 2.781 эзар сом, хIаьта кхыйолча ремонтага — 3.645 эзар сом. Цу тIа комбината болхлоех аханел дукхагIбараш гIон балхаш деш болга вай дIалаьрхIача гургда, продукцега дIадодар лохдар керттерча даькъе къахьегама овсарле лакхъярах тийша долга. Ремонтни балхашка дIадодар духхьала цхьа процент лохдарах шера 640 эзар сом кходе йиш хул комбинате.

Балха хьалаш тахкара НОТ лабораторе хьакъоастайир механически цех. Гучадаьлар, цу цехе къахьегама овсарле лакхъяра йоккхий резерваш йолга. Лелаеш хинна заготовкаш бустамах хьаь яцар, цу заготовкех 50—60 процент пайдана йоацача отходашца дIайодар, цулухьа лоха яр къахьегама овсарле а. Дахо. Резеций дикал лоха хиларах, уж каст-каста аьрхIлуш а йохаш а, цхьабола токараш балха опыт йоацаш а хиларах зехьа йовш йола ха 11,5 процент я. ХIаьта болх боаггIача бесса вIаштIехьбаьккха, балха культура айьячул тIехьагIа станочникий къахьегама овсарле лакхлургья 12—15 процент. Из хьахьекхар гулъячча материалашта яьча анализо.

ХIанз укх сахьата йолаш я механически цеха 1966—68 шерашта оттаяь НОТ комплексни план. Планах е лерхIача 40 мероприятех нийс балха юкъейихьа яьнний. Юххьанца дена эргаяьккха тоаяьй заточни, шлифовальни отделенеш, централизаци яьй инструмента заточка яра. ХIана оттаеш я керда светильникаш. Цехе дIаболабаьб инженерно - технически болхлошта лаьрхIа должностни инструкцеш оттаяра болх. ДикагIа лел зараказашта учет елга. Кхоачащъяьча цхьайолча мероприятех хьахинна пайда 34.121 сом ба, хIаьта царта дIадахар дац 7.400 сом мара.

Лабораторе болхлоша беча балха юкъе нийслу тайп-тайпара халонаш. Цехашка вIашагIъехка еррига бригадаш творчески болх беш я аьлча нийса хургдац. Цхьабараша хIанз а тIехьа цу балхах шоашта совлен тIадилла общественни гIулакх лоархI. Кердача шера НОТ дешашта кхы а йоккхагIа терко ергья. Творчески совето чIоагIъяьй къахьегами кулгалдари Iилман ларда вIаштIехьдаккхара 1967-ча шера план.

Б. КОСТОЕВ, химкомбината Грозненски НОТ лабораторе начальник.

ТОРОНАШ ГУШ Я

Грозненски керттерча консервни заводе хьалха латташ я нов. Мисерханова кулгалдеча консервни цеха коллектив. Январь бетта консерваш арахецара план 123 процент кхоачашъяьй цеха болхлоша. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца консерваш 197 эзар банка я.

Укх бетта кхы а дикагIа къахьегаш ба цеха болхлой. Хьалхарча ах бетта план 13-ча феврале кхоачашъяьй. Планал совгIа арахийца консерваш эзараш банкаш я. Иштта дика къа а хьегаш, цахаддаш балха тIа хьалха латташ хьайоагIача коллективо лелаю завода карара-кара тела ЦIе вымпел.

Московскии ленинградскии предприятей инициатива хьал а лаьца цеха болхлоша чIоагIа къовсам лоатта бу бедал, материалаш кхояра. Цох хьахиннар дика да. ДIабахача январь бетта планах лаьрхIачул совгIа кхояь бедали материалаши 22 тонн я.

Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба нн. Тохова Тамара, Ермарова Валентина, Яскаева Лиза, кхыбараш. Царех хIаране юкъера лаьрхIача 125—130 процент кхоачашъю норма.

СУРТА ТIА: закатчица Тохова Тамара болх беш я. И. Плиева сурт.

КЕРДАЧА ФУСАМИЙ МОХК

«Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50-гIа шу дизара кийчо ярах» болча КПСС ЦК Соцам тIа белгалдоах партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама организацей низаш кхоачашде лаьрхIача лоархIамегIчарех дола цхьа декхар — халкъа материальнии культурнии хьал-торо дIахо а лоадам боллаш айелга, городе а юрта а нах чуIеча цIенойи культурнобытовойи гIирсаш хьалдар шерделга кхоачашдара тIадерзаде дезаш хилар.

Дешачоа лаьрхIа кепатехача укх кIалхагIарча цифрашен бакъдарашен дувц хIанзарча хана кIиръенна хьалхашка этта социальни проблема — нах чуIеча цIеной проблема кхоачашъяра дунен тIа эггара хьалхарча социалистически паччахьалкхенна Iалаьмате доккхий хIамаш карагIдувлар.

⊙ **Революци хилалехьарча Россе** геттара дукха болхлой подвалашка готбенна боахкар, маьхах саьнгенаши менгеши лувцаш бар, бийсаш йоахача цIеношка хьувзар. Москве цIеной подвалашка вахаш вар хIара итталагIа вола болхло, Петрограде — заводской къахьегамхоех 16,7 процент, Баку — 23, Нижний Новгороде — 22, кхыча городашка — 18 денз 20 процентага кхаччалца бараш. Петрограде 40 процент гаргген, Москве 70 процент гаргген бола къахьегама нах подвалашка, тховнашка даьча цIалгашка, горнигий тайпарча цIалгашка готбенна боахкар. Кхы дикагIа дацар гIулакх кхыча городашка а.

⊙ **Къоначa Советски Республика** ше эттача юххьанцарча денношкехьа а чаккхдаьккхар пайдаш доахача цIеноштен особнякаштен национализаци елга. Хьалха буржуазии боккхий чиновникаши баьхача вахара аьттув болча квартирашка баха чубахар подвалашкен горнигий тайпарча цIенолгашкен баьхка бIаьш эзараш болхлой дезал. Экспроприаци яьча цIеной майдах мехка нах чуIеча цIеной фонда 50 процент хинна Iанзар, хIаьта йоккхийча городашка кхы а дукхагIа хилар. Подвальни помещенешка готбенна баьхкача болхлой дукхал 1923 шу тIакхоачаш 0.8 процентага кхоачаш, хIаьта ахподвальничар чу баьхкарий дукхал 0.2 процентага кхоачаш лохъелар.

⊙ **Паччахьалкхено цIенош хьалделга каранийцар** 1918 шеррехьа а. Итт шера чухьа — 1928 шу тIакхачалца — паччахьалкхени кооперативнии организацеша а, хIаьта иштта кредита новкъостал а долаш городашкарча къахьегамхоша шоай средстваех а 42.9 миллион квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош хьалдаь даьхар.

⊙ **Хьалхарча пятилетке мехка** хьалдаьдар 38,7 миллион, хIаьта шоллагIча пятилеткен кхоалагIчун кхаь шерен ах шерен — 84,2 миллион квадратни метр хула наха чуIе цIенош. 1940 шу чакхдоаллаш городашкарен болхлой поселкашкарен нах чуIеча цIеной фонд 421 миллион квадратни метрга кхаьчар, вешта аьлча, 1913 шера хинначул 2.3-зза яьнна ца Iеш алсамъяьлар.

⊙ **ТIемо Iалаьмате доккха зе дир** социализма къонача мехка нах чуIеча цIеной боахама. Йизза е цхьан даькъа йохаьяр 1710 городи поселоки. Немецко-фашистски захватчикаша доагадаь а хIалакдаь а дIадаьхар 70 миллион квадратни метр гаргга хула пах чуIе цIенош — уж дар хьалхарчен шоллагIчен пятилеткаегIа хьалдаьраш миссел хIана дац аьнна. МоастагIчо юрташка хIалакдаь дIадаьккхар 3,5 миллион цIа. Тхов-кIийлe йоацаш бисар 25 миллион советски нах.

⊙ **Цхьабакъда, кхыметтел тIом** болча хана а тIехьа хьалдора наха чуIе цIенош. 1941 шера нюлагара 1946 шера январага кхаччалца хьалдаьдар еррига а 49.8 миллион квадратни метр хула наха чуIе цIенош. Цул совгIа, юрташкарча моттигашка хьалдир 1,8 миллион цIа.

⊙ **Наха чуIе цIенош хьалдара темпаш тIом йистебаьнначул тIехьагIа дикка дегIаьккхар СССР-е.** Нагахьа санна хьалхарча пятилеткагIа юккъера лаьрхIача шера 9.65 миллион, шоллагIча пятилеткагIа — 8,45 миллион квадратни метр хула цIенош хьалдаь доахаш хиннадале, пхелагIча пятилеткагIа — 30,4 миллион квадратни метр хула цIенош хьалдаь доахар. Шера керте юккъера лаьрхIача цIенош хьалделга эггара дукхагIа тIалеттаденнад 1959 — 1965 шерашка. Цунах хиннай 79,6 миллион квадратни метр. Семилетка цхьан шера чухьа хьалдаь доалар Советски Iадал долча юххьанцарча итт шера чухьа даьрел 2-зза гаргга дукхагIа наха чуIе ду цIенош.

⊙ **Цхьан ханна хьалдеш латташ 2000-нел тIех** цIенош хул вай Даьхен столице — Москве. Наха чуIе ду цIенош хьалдара темпашка диллача дунен капиталистически мехкий еррига столицаел хьалхаьяьннай. Москва. Вай кхыйола городаш а цул кхы тIехьайнсац.

⊙ **Киев — Советски Союза къаьнагIча а хозагIча а городех** йола цаI я. ТIема шерашка оккупанташа хала човнаш яьяр цунна. ХIанз йовзаргйоацача яьннай город. Нагахьа санна нах чуIеча цIеной фондах 1940 шера 6660 эзар квадратни метр хулаш хиннаяле, 1965 шера — 16390 эзар квадратни метр хулар. Кхыча дешашца аьлча, тIом хилалехьа хинна Киев санна йола цаIи ахи гаргга город кхы а хьалъяьй.

⊙ **Революци хилалехьа Алма-Ате** нах чуIеча цIеной 270 эзар квадратни метр яр. 1940 шу тIакхоачаш цу фондах 1320 эзар квадратни метр хилар, хIаьта 1965 шера — 6 миллионал тIех квадратни метр.

⊙ **Города Фрунзе нах чуIеча цIеной фонд** тIемал тIехьагIарча шерашка 5-зза гаргга алсамъяьннай. Семилетка шерашка укхаза хьалдаьд цул хьалхагIа дIадахача 50 шера хьалдаь хиннараш миссел цIенош — 1,74 миллион квадратни метр. Тянь-Шаньски лоама дукъага дIахьачача цIеной кердача кварталашка дукхагIдараш — дукха квартираш йола, лаьтта агаро ца толхаду. йоккхийча панелех даь цIенош да.

⊙ **Нах чуIеча цIеной 829 миллион квадратни метр** — иштта да 1957 шера июле КПСС ЦК-и СССР Министрий Советои тIанийцача «СССР-е наха чуIе цIенош хьалделга дегIадоаладарах» болча соцама болхлоша денна дозал дола жоп. 1958 — 1965 шерашка кердача цIеношка ваха хайнав 90.7 миллион саг — мехка бахача берригача нахах ахаш гаргга.

⊙ **Советски нахах 65 миллион сагага** пхе шера чухьа (1966—1970 шш.) керда квартираш кхоачаргья. Цунах дIаяхача пятилеткерчул 11 процент дукхагIа хул. Наха чуIе цIенош хьалдара темпаш тIа-тIа дегIаухаргья. Паччахьалкхен капитальни вложенейи кооперативни средствайи чотах городашка, болхлой поселкашка, совхозашка 400 миллион квадратни метр моттиг йола наха чуIера дола цIенош хьалделга белгалдеш да, хIаьта паччахьалкхен кредита новкъостал а долаш, болхлойи гIулакхерча наьхен низашца еррига а дIалаьрхIача 80 миллион квадратни метрал совгIа моттиг йола къаьст-къаьстача наьха шоай цIенош хьалделга лерхIаш а да. Колхозашка наха чуIе 2—2.5 миллион цIа хьалделга лерхI.

⊙ ЦIеной кердача проекташ тIа нишкара цIенош дац, кухнеш йоккхагIа я. ХIаьта укх гарггахьарча шерашка лоархIамерa цхьаькха гIа а ба боаккхаргболаш. Кердача квартирашка баха хуашача наха йоккхий гардеробаш, книжкай ишкапаш, йоазон истолаш эшаргдац. Хиланза яргйоаца инвентарь хоза аьттув а хургболаш пенашка чухнахьа уттаергья. Телевизори приемники лоаттае йиш я лаьрххIа цу гIулакха деча кизгаш а тIеха долча хьаьша цIен пенашкарча оагилгашка; из цIа кухнех дIакъовстадергга дIа-са уззача перегородка: из цигара дIа ма яькке а цунах паргIата столови хургья.

⊙ **«Кердача быта цIа»** — Московски архитекторий группае из цIи тиллай касттарча хана хургдолча цIен проектах. Цо Iалашде деза хIара дезала лаьрхIа вахара дика аьттонаш йола квартираш бытовой общественни учрежденешца хоза тарлуча тайпара вIашагIъювзаенна хулийтилга. Цу тайпарча фусамо йиш хулийт кхалнах цIагIарча дукххача духьех мукъабалийта, бераш массе а оагIора кхетара хьалаш хулийт. Цун автораша лаьрхIад кердача быта цIенош шозза вIаштIаръяьча кизга «переходо» вIашагIхоттача 16-зза вIаштIаръяьча шин корпусах латта дезаш хилар. «Перехода» лаьтта кIалхарча даькъе хургья банеш а йолаш йола наьк дара бассейн, дитта барзкъаш дIателара а хьайидара а йола пункт, сезонагIа йоаца хIамаш лораяра помещени, ремонтни мастерскеш. ХIама юа зал а йолаш кIалхарча этаже йолча юкъмоттигерча кухнел совгIа, хIара этажа тIа а кухнеш-холодильникаш хулийтилга лерхI. Цу кIалхарча этаже хургья киноконцертни зал а, хIаьта шоллагIча этажа тIа — йоккха читальни, библиотека. ЛаьрххIа шоашта йола помещенеш къоастаяьй клубашта, районни поликлиника филиала. Цу цIеношка эзарел тIех квартираш хургья. Цар чу моллагIа а йолча кухнешта меттел вIашагIъехкай электропишк а, пхьегIаш юларг а, зIамига холодильник а йолаш йола компактни кухнеш-ишкапаш. Хьаьша цIеношка телевизораш хургья. Ерригача этажаш тIа сатийнна салоIа холлаш хургья. Йолаш я ловзарашта йола зал, физкультура цIа, берий бассейн.

⊙ **Вай мехка кIезига яц керда** гIишлонаш хьалъелга генеральни планегIа чакхдоаха юрташ. Москвана юххерча «Заря коммунизма» яхача совхозе, Кировоградски областа, Ставропольски края цхьайолча юрташка хьалду дизза вахара аьттонаш дола цIенош. Укхаза йолаш я берий бешамаш, итт шера дешара школаш, клубаш, универмагаш, банеш, барзкъаш дутта тIишлонаш, бувзама отделенеш, сберкассаш, АТС, поликлиникаш. Цу тайпара йола юрташ шерагара шерага дукхагIа хургья: юрташка наха чуIе цIенош хьалдара, культурно-бытовойи коммунальнии гIишлонаш хьалъяра хIанзарча пятилетке 12 миллиард сом къоастадаьд. Иштта гIуляххаца, городашкарчарга кхаьча ца Iеш, юрташкарчарга а кхоач кердача фусамашца цхьана хиланза ца йоала культурно-бытовой учрежденеш.

⊙ **Эггара лохагIа бола квартирах боаккха мах** — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце яьхача эггара лоархIамегIарча коталонех цаI я. Паччахьа Россе цу маьхах хулар юккъера лаьрхIача къахьегамхой алапех 20—35 процент. 1928 шера СССР ЦИК-и Совнаркоми оттадир дезало лелаеча юккъерча боарамерча квартирах боаккха мах болхлойи гIулакхерча наьхен дезалий бюджета 10 процентал тIех боацаш хила безилга.

⊙ **ЧуIеча фусамга дезала додачох** СССР-е бюджета 4—5 процент хул. США болхлой дезалий цу гIулакхашка дода, юкъера лаьрхIача, алапех 20 процентагара 30 процентага кхоачаш дар. Англе — 25 процентагара 30 процентага. Итале — 40 процентага кхоачаш дар.

⊙ **ХIара сахьата вай мехка хьалъю** юккъера лаьрхIача 270 квартира. ХIара денна кердача квартирашка ваха хов 25 эзар саг. Нах чуIеча цIеной фонд хIара бетта дукха совгIа-эшашагIа йоацаш 7 миллион квадратни метр алсамъювл вай мехка.

Коммунистически парте ший XXIII съезде оттадаьд наха чуIе цIенош хьалдарга ухийта средстваш кхы а нонагIа алсамйоахилга, гIишлой база шеръелга, квартирий дикал тоаелга. Из программа кхоачашъяь чакхъяккхар — советски наьха хьал-торо лоадам боллаш лакхъяра хьакъехьа партеи правительстваи хьалхашка оттадаьча декхара цхьа дакъа да.

Кердача фусамашкара арауха сердалаш вай советски тайпарча вахара къаьгга йола белгало я!

(«Агитатор» яха журнал, № 3).

КЕРДАЧОХ ПАЙДА ЭЦАШ

Мехкдаьтта доахача дIахо а технически прогресс яра тайп-тайпара балхаш ду «Сунжанефть» мехкдаьтта-промыслови управлене коллективо. Шерра юкъехкухь укхаза мехкдаьтта даккхара дикагIйола методаш, хIаьта царех кердагIъяр я цхьан скважинапа шин мехкдаьтта тIоанашта эксплуатаци яра метод. Цу тайпара мехкдаьтта дахара кIезиг дукха опыт Iоаьшй мехкдаьттахоша. Из хIанз мара гучаьнна метод яц, цох пайда а эцаш из балха юкъехкухь мехка кхыйолча мехкдаьтта районашка. Бакъда, йолаш йола конструкцеш укхаза лелае йиш яцар, хIана аьлча вай мехка эггара хьалха зIамига габарит йолча скважинашта бурув тоха болабелар Карабулакски бурувдеттараш. Керттерча даькъе 114 миллиметр яр хIанз колонна диаметр, хьалха 168 миллиметр хиннача. ХIаьта скважинаш кIоарга а бIаь градус гаргга йIовхал йолаш а хилар дIалаьрхIача кхетадергда мел йоккхача халонашта духьаллатта дийзад мехкдаьттахой.

ТIоанашта деррига геологически тохкамаш, кислотни а кхыйола а обработка йитаргйолча оборудоване конструкци хьакъоастае а вIашагIйолла а йийзар.

«Сунжанефть» НПУ керттерча инженера Л. Н. Захарова кулгал а деш инженераша В. И. Шаповалова, Ю. Г. Терентьева, А. И. Шаповалова дIаболабир из болх 1960-ча шера. Диъ шера къахьийгачул тIехьагIа хьайир эшаш йола конструкци — двухрядни лифт, вешта аьлча, подъемник. Из лифт балха юкъейоалайир Ачалкхе № 39 йолча скважина тIа. Цу цхьан скважинаца цхьатарра къаьсткъаьстача шин тIоана чура хийцна мехкдаьтта даха йиш хилар. Цхьакха новкъа хIама доацаш хIанзалца болх беш я из скважина. ЛерхIаш хинначул совгIа скважина чура даькхад 48 эзар тонн мехкдаьтта.

Цхьан скважинаца шин тIоана чура мехкдаьтта даккхара метод юкъейоалаярах лакхерча мелови тIоана бурув тоха ца дезаш дIадаьлар, цу тIа гIолла кхолир 80 эзар сом.

ДIахо а эргайоахаш тоаеш яр метод. Инженераша В. И. Шаповалова, В. И. Костыря. В. А. Гайдышева, К. И. Лошкарева 1965-ча шера хьайир однорядни лифт. Двухрядни лифт дика яле а, тIехъяьнна йоккха а насосно-компрессорни турбай шоллагIа мугI эшаш а яр. Однорядни лифт балха юкъейихьар № 81 йолча скважине. Укхаза лакхара мелови тIоанашкара мехкдаьтта даккхара бурув тоха лерхIаш дар. Однорядни лифт юкъейоалаярах насосно-компрессорни турбай 2200 метр кхоярал совгIа цхьаькха скважина па эшаш хилар, хIаьта из да паччахьалкхенна бIаь эзар сом кходелга. Цхьаькха а да. Лифта конструкце тIоанаш тахка, царна кислотни обработка е торо хилийтарал совгIа цхьан тIоана чу хий чуухийташ шоллагIа тIоана чура мехкдаьтта даха йиш хулийт, е шина тIоана чу къаьст-къаьста хий чуахийта. Масала, кастта № 82 йолча скважина тIа однорядни лифт а оттаяь кIаларча мелови тIоанашка хий чу а ухийташ лакхерча тIоанашкара мехкдаьтта доахаргда.

Кхыйолча резерваех пайда эцарна цхьана дикагIйола методаш балха юкъехкахьаро новкъостал дергда мехкдаьттахой коллектива Октябра 50 шу дузача денна толамца пакъадахара.

А. БАКАЛЮК,
тха штате воаца корр.

К. МАРКСА ЙИIИЙ ВИIИЙ ВОIА СОВГIАТ

Маркса, Энгельса, Ленина идеяш голаме кхоачашъеш долча советски халкъо чIоагIа хьурмат деш гул а ду, улла а ду цар цIерашца дувзаденна мел дола хIама. ЦIаккха ца соцаш нах ух В. И. Ленина цIерахча Центральни музее, Москверча К. Марксеи Ф. Энгельсеи цIерахча музее. ХIара керда экспонат советски нахеи доазол дехьарча хьаьшашеи чIоагIа уйла тIайохийташ хул.

1859 шера ше Ф. Энгельсага дахьийтача письмо тIа Карл Маркса яздаьд.

«Женнечкас хьона совгIата яла кийчъяьй ше юха сурт хьатIадаьккха «Мадонна» Рафаэль»... Цул тIехьагIа цхьа кIеззига ха яьннача гIолла Маркса сесага ший цхьан письмо тIа хоам бора:

«Рисованех къаьстта дика кхет Женни, хIаьта тха цIенош дикагIа хоздьраш цо къоаламца дийхка сурташ а да».

Цу письмош тIа ювцар Маркса йоккхагIа йола йоI — Женни я. Укх деношка, цхьайтталагIча феврале, цун йиIий воIа — Советски Союзе хьоашалгIа вена волча французски художника Фредерик Лонгес КПСС Центральни Комитета совгIата маьхера реликвеш елар, царна юкъе «Мадонна» Рафаэла тIара даьккха копи а тIехьа, лакхе дийцача Женнe суртех цхьадараш. СовгIата еннача реликвешта юкъе — Маркса дезала доалахьа хинна фотографеш. Поль Лафарга — французскии дунен халкъашта юкъерчен болхлой болама тIехвальнна воккхача деятела. К. Маркса нейца автограф а тIайолаш дола альбом, Маркса йоккхагIа йолча йиIий Женнеи цун маьра Шарль Лонге — французски социалиста, Парижски коммуне дакъа лоацаш хинначуни документаши шоай доалахьара хIамаши.

КПСС ЦК секретараца Б. Н. Пономаревца ше къамаьл деш Фредерик Лонгес дийцар ше дIаенна материалаш Москверча К. Марксеи Ф. Энгельсеи Музея экспозицена юкъехьоргйолга шийна къаьстта дика хеташ хилар. Аз сай деррига низаш тIадохийтаргда, аьлар цо, йиллача хана денз аз эггара айхагIча тайпара доттагIала бувзамаш лоаттадеш йола из Музей йIаьхий яр духьа.

ДоагIаш денна совгIат

1966-ча шера йиълагIча квартале аьржача Еррига-союзни социалистически яхьа итогех хьалхара моттиг яккхарах мехкдаьтта промышленноста Министерстваи профсоюза ЦК-аи карара-кара тела ЦIе байракхи ахчан премии хьожаьй «Горскнефть» НПУ коллективана. ДIадахача шера Еррига-союзни яхье диазлагIа яьккхай цо хьалхара моттиг.

Мехкдаьтта промыслови управлене коллективо укх шера а лохдалийтац къахьегама толамаш. Январь бетта план 100,2 процент кхоачашъяьй, газ яккхара план ханал хьалха кхоачашйир. Планал совгIа яьккха газ массехк эзар кубически метр я. Къахьегама овсарлен план 0,9 процент тIехкхоачашъяьй. Январь бетта кхояь электроэнерги 153 эзар совгIа киловатт-сахьат да.

Мехкдаьтта дIадохийтача дукха халонаш нийсъеннаяле а, мехкдаьттахоша кхоачашйир мехкдаьтта дIадахийтара бетта план а.

Е. ИВАКИНА,
«Горскнефть» НПУ планово-экономически отдела начальник.

НИЙСАЧА НОВКЪА

Ахьмад цIаккха а хиннавац хьадеча хIамах къахкаш. Дезала юкъе воккхагIа волча цо бера хана денз дийзад ший вахар къахьегамца.

...Итт класс йисте ма яьккхинге а ше деша ваьгIача Пхьилекъонгий-Юртарча школе хьеха волавелар Котиев Ахьмад.

1961 шера ший граждански декхар кхоачашде Советски Арме вахар. Ше арме даьккхача кхаь шера цкъа гIалат ца воалаш, шийна тIалилла декхар цIена кхоачашдеш чакхваьлар из. Командоване дуккхаза баркал аьлар цунна. Дика общественник а исполнитель а вар из. 1964-ча шера октябрь бетта ше армера цIа мавенгге а массехк ди мара цIагIа ца доаккхаш Наьсарерча «Электроинструмент» заводе балха вахар Ахьмад. Цунна дукхача хана денз лагадаьлар дар цхьан йоккхача заводе балха гIолга.

Балха вахача хьалхарча деношка из деша вахийтар город Ростове ялх бетта. Цига слесарь - лекальщика говзал а Iомаяь, йиъллагIа разряд а йолаш цIавера из. Цу хана денз цу специальностах болх беш а ва. ХIанз цун пхелагIа разряд я. Йоккха опыт йолча болхлочунца Фисенкоца ва из болх беш. Керттерча даькъе цар кийчъю мерительни инструмент. Вешта аьлча, цар хьаьча нийсача инструментаца юста а юсташ ю болхлоша шоаш хьаеш йола оатхалаш. 2—3 микрон боарамал совгIа эшашагIа хила йиш йолаш яц цар кийчъю инструмент.

Укх шера январь бетта вай мехка хьалха цу заводе хьаьй электрически фаттанаш. Мишта хул хьажа йир уж ткъаь итт электрофаттап. Царех цхьаяраш Москва выставке а кхаьчар. Цул совнагIа цар бригало йир шлифовалкаш а шруповерташ а. Цхьаккха бутт дIабодац Ахьмалеи цун новкъоста Фисенкоси шоай задани тIех кхоачаш ца еш.

Ахьмад комсомола комитета член а секретара заместитель а ва. Дукха ба цо беш бола общественни болх. Цо дакъа лоацаш кийчъю хIара сакъердаме сайре, вIашагIкхетар, ара мел хеца пенгазета номер. Комсомола райкоме а заводе а дика вова Ахьмад. Цун сий а ду, лархIа а лоархI.

Ахьмада чIоагIа лоархI шоай завода коллектив. Аз кхетадир цо коллектив лоархIаш санна из коллективо а лоархIаш хилар. Октябра 50 шу дузача шера доккхий а сийлахь а декхараш тIаийцар тха завода комсомольцашеи кагирхошеи. Цу даькъе аз а лаьрхIал цу ден сийна сай низ макхоачча къахьега, общественни балха тIа дакъа лаца.

М. САИДОВ.

ХЬУВКЪАМА ЛАРД

Колхозни Сунжерча кхашкаргна къахьегамхоша пятилетка хьалхара шу толаме чакх а даьккха. Советски паччахьалкхен юбилейни 50-ча шера хьувкъам лакхбара чIоагIа лард еллар.

КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) майски Пленумаша легаш ураоттадаь района ахархоша ка болча ялатий, баьцадаарий, кхыча культурай лакха хьувкъам кхебир 1966 шера. ХIаьта цо йиш хилийтар паччахьалкхенга ялат, баьцалаараш доххара план толаме кхоачашъе а планал совгIа ялат дохка а.

Паччахьалкхено денна новкъостал деш хилар бахьан долаш хIара шера шоашта мел эш трактораш, комбайнаш, юртбоахама машинаш, минеральни удобренеш, ядохимикаташ ийю колхозаша. Iилмана карагIдаьннарехи хьалхалаттача опытахи, органически минеральни удобренеех, хий дехкача лаьттаех, районированни сортехи гибридехи шерра а нийса а пайда эцаро йиш хилийтар ялатийи кхычеи культурай хьувкъам укх тIеххьарча шерашка дикка лакхбе.

Колхозий кхашка лаьтта леладара культура лакхъеннай, къаьстта а техника колхозашка дIаеннач тIетхьагIа. Балха овсарле лакха йола техника колхозашта тIакхетара чотах дукха а дикагIа хиннай лаьттанна еш йола обработка, лоацъяьй балхаш деш йоаха ханаш, хIаьта из бахьан долаш дика аьттув баьннаб лаьтта леладара культуреи хьувкъами лакхбе.

Лаьтта леладара культура лакхъяларга, органически минеральни удобренеех пайда дикагIа эцарга хьежжа — 23 центнерага кхоачаш лакхбелар 1966 шера ялатий хьувкъам а.

1966 шера республике эггара хьалхарчарца паччахьалкхенга ханал хьалха ялат дехка яьлар района колхозаш. Планах 20 эзар центнер йохка езача метте 21 эзар центнер совгIа ялат дехкад, цу даькъе гурахьа дув кIа планах 11400 тонн йохка езача метте, 158670 центнер ехкай.

Ялат доххара план кхоачашъеча юкъе дохха лакъа лаьцад «Победа» яхача колхозо. Алхха цхьа кIа 1900 тонн йохка езача метте 3097 тонн дехкад, XIX партсъезда цIерахча колхозо планах 2950 тонн йохка езача метте 4450 тонн ехкай. Паччахьалкхенга ялат доххара план дикка тIехкхоачашъяьй Ленина цIерахча (колхоза председатель М. Э. Амагов), «Восход» яхача (колхоза председатель С. Ферзаули) колхозий къахьегамхоша, кхычар.

Паччахьалкхенна хьалхашкара деххар ханал хьалха кхоачашдаь а баьнна, юбилейни шера хьувкъама лард йолла болабелар района къахьегамхой. 1966 шера района боахамаш пIаькха юха а хьежад дIадувча лаьттай структурага. Къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийтар ялата, бобови культураш, цкъа дIайийча шерра-шера тIаювлеи дукккхача шерашка тIаювлеи баьцаш дIаюв лаьтташ шердара.

Колхозаша хикка шерду горох дIаюв лаьтташ, уж 2500 гектарага дIакхоачаргда укх шера. Гурахьа дув кIа 17 эзар гектара тIа хургда. Цкъа дIайийча дукккхача шерашка тIаювла баьцаш тIайола лаьтташ хIанале а 1856 гектарага дIакхаьчад.

Ахкан-гуйран замалахьа механизаторашеи специалисташеи лаьтташ кийчдеча хана шерра юкъекхухьар кхашка юхейиса юхкаш йоагаяр, лущени яр, предплужникаш йоахкача похарашца массанахьа кIоарга оахам дар, оахам дале хьалхагIа кхашка минерльнии органически удобренеш товсар санна йола приемаш.

1967 шера чуэцаргбола хьувкъам кийчбеш района колхозаша шерра юкъекхихьар гурахьа ювча культурашта ах пара хьисапе лаьттанна ю обработка.

ДIадахача шера гурахьа дув ялаташ дIадийнад оаха 28 эзар совгIча гектара тIа, цу даькъе 4380 гектара тIа доаханна доакъарийна лаьрхIаи 23967 гектара тIа ялатийна лаьрхIаи.

Гурахьа дув дукхагIа дола ялаташ дIадувча стандарта цхьоалагIчеи шолагIчеи классерча фуца дIадийнад — 20930 гектара тIа. «Победа» яхача колхоза специалисташа (керттера агроном А. В. Тимощенко) ерригача 2493 гектара тIа дIадийна гурахьа дув кIа алхха цхьоалагIча классера фу а тоссаш дIадийнад. «Путь к коммунизму» яхача колхозо а иштта цхьоалагIча классерча фуца дIадийнад гурахьа дув кIа — 3150 гектара тIа.

Боахамашка белгалдоалаш гIулакх да, гурахьа дув ка бола ялаташ, массаза а яхар санна, ургIа-пхорагIеи готтача мугIарчегIи дIадувш хилар.

Хий дехка лаьтташ долаш йолча колхозий механизатораша, кхаш леладераша цар тIа дIаюв хьувкъам лакхагIа хулаши маьхегIеи йола культураш. Хий дехкача лаьтташка дIадийнад гурахьа дув ялаташ 4500 гектар совгIча лаьтта, цу даькъе гурахьа дув кIа — 3193 гектара тIа.

Ялаташ дIаделе лаьттах тIоадал чуйолийташ хий диллар 729 гектара тIа, цу даькъе Ленина цIерахча колхозе — 380 гектара тIа, 20-ча партсъезда цIерахча колхозе — 189 гектара тIа, «Путь к коммунизму» яхача колхозе — 160 гектара тIа. Гурахьа дув ялаташ дIаделе хьалхагIа 3561 гектар долча лаьтта 75 тонн азотни, 530 тонн фосфорни, 78 тонн калийни удобренеш тайсар.

Гурахьа ялаташ дIадийна даллар-ца кхашка хий техар оаха догIан хьисапе хий деттача ДДН — 45, а ДДА-100М а яхача установкашца. Цу тайппара, лоацчача хана садолийташ йола тIоадал кхаьчар 1511 гектара тIа дIалийнача гурахьа дувча кIигеи мукхагеи. Хий диллара болх дика вIаштIехьбаьккхаб Ленина цIерахча колхоза цхьоалагIча тракторно-полеводчески бригаде (бригадир агроном Гансуев Жунид). Укхаза массе а метте диллад лаьттах тIоадал чуйолийташ дуллаш дола хий.

XX-ча партсъезда цIерахча колхозе хий дехкача лаьтташка дIадийнад 2020 гектар гурахьа дув ялаташ, чуйолийташ хий диллад 781 гектара тIа.

Хий дехкача хIара денна нормаш тIеххоачашйора бригадира Чернов Анатоле кулгалдеча № 2 йолча тракторно-полеводчески бригада механизатораша. Тракториста Щербаков Александра догIан хьисапе хий деттача ДДА-100М яхача установкаца 127 гектара тIа хий диллар, цул дукха тIехьа висанзар лоацчача хана 123 гектара тIа лаьтта дошадеш тIехдика хий дилла цун коллега Кухтин Александр а.

Колхоза правленеи партийни комитетои ахкан замалахьа вIаштIехьдаьккхар гурахьа дув ялаташ дIаделе хьалхагIа цу дерригача лаьтта фосфорни удобренеш товсилга. ХIанз дикача хьала тIа да гурахьа дIадийна ялаташ. Массехк ди хьалхагIа колхоза тракторно-полеводчески бригала механизатораша подкормка йир ялаташта.

Районе йоккхагIа йолча «Путь к коммунизму» яхача юртбоахама артела механизатораша вIаштIехьдаькхал догIан хьисапе хий деттача установкаша дийнахьи буси болх белга.

Хий дехкача дика къахьийгад шоай балха нормаш хIара денна 115—120 процент кхоачашъяьча трактористаш Крайнюков Андреея цунца цхьана болх беча Гольцевой Петреи.

Доакъар Iалашдара дукха ха йоаццаш вIашагIъеллача бригада трактористаша Истребин Алексееи Хоротян Николаеи ДДН-45 яхача догIан хьисапе хий деттача установкаца хий диллад доаханна доакъарийна лаьрхIа 76 гектара тIа дIадийначa ялаташта.

Хьувкъам лакхбар дукха лоаттабу къовсам района дерригача боахамашка баьржаб. ХIанз гурахьа дIадийначa ялаташта подкормка еш «Победа», «Путь к коммунизму» яхача колхозашка болх беш я юртбоахама авиаци.

Хьувкъам лакхбергболчеи лаьттан беркат совдоаккхаргдолчеи кхоачамех пайда а эцаш, колхозий ахархоша соахка кхашка тайсар 74774 тонн органически удобренеш, цу даькъе 1967 шера чуэцаргболча хьувкъама лаьрхIа 47828 тонн — 1200 гектара тIа. Ширдаьнна кхо диллад гурахьа дув ялаташ дIадийнача 317 гектар долча лаьттеи бIаьстан юхье дIаюв хьажкIаш, ганараш, коартолаш, баьцадаараш, кхыйола культураш тIахургйолча 853 гектар долча лаьттеи.

Дика лархIа йоагIаш я органически удобренеш Iоаяра, лоаттаяра, кхашка тессара даькъера серноводски колхоза опыт (воккхагIа вола агроном Хасуев Махьмад).

Боахаме закон а хинна дIаттад алхха ширдаьнна кхо, кIоаргга лаьттах чу а ухийташ тессилга. Цу гIулакха цар элаш а еш, тасса лаьрхIача кхайна йистте дIаувттаду керда кхо. Дика дохкаденна даьнна из кхотессарга новкъосталца кхай тIа гIолла дIатосс, тIаккха цу сахьате аха а ахье лаьтта кIал дохийт. Соахка 219 гектара тIа дIайийнача хьажкIех хIара гектара тIара 36,6 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхар механизированни звеной звеньевой волча Гансуев Iаьлас.

Тха района механизаторашеи специалисташеи кIезига къахьийгадац бIаьстан юхье дIаювча культурай хьувкъама чIоагIа база кийчъяр духьа.

ХьатIадоагIача юбилейни шеро дегаш ураоттадаь болча ахархоша соахка зябь аьхар бIаьстан юхьера культураш дIаювргйолча дерригача лаьтта. БIаьстан юхье юв хьажкIаш, горох, ганараш, баьцадаараш, кхыйола культураш дIаювргья эггара хьалхагIа аьхачеи шаьрьяьчеи 24641 гектар йолча зяба тIа. ХIанз дужаш дац дукхагIа йолча колхозий кхашка болх беш йолча тракторий тата.

Органически удобренеш кхашка дIакхахьара XIX-ча партсъезда цIерах, XX-ча партсъезда цIерах, яраш, «Путь к коммунизму» яхар санна йолча колхозашка механизированни отрядаш вIашагIъеххай. Бокъонца механизированни я удобренеш тIайотташ, Iойоассаеш, кхашка дIатессаш йола еррига процессаш.

Ленина цIерахча, «Путь к коммунизму» «Победа» яхача, XX-ча партсъезда цIерахча, Щеча Эскара цIерахча, XIX-ча партсъезда цIерахча колхозашка хIанз хийцца дIалоладаьд лаьттах тIоадал чуйолийташ хий дехкара балхаш. ХIанзле а хий диллад 1500 гектар совгIча кхашка.

Щеча Эскара цIерахча колхоза механизатораша бульдозер йоалача трактора новкъосталца хий дехкилга вIаштIехьдаьккхад фермана юхерча участка тIа. Бизза кхоачамбалла хий дахийтар 66 гектар долча лаьттан тIа массехк дийнахьа.

Хий дуллилга вIаштIехьдоаккхаш боккха болх бу «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Цига хIара денна хий дулл 20—23 гектар йолча зяба тIа.

Нормах 0,5 гектара тIа хий дехка дезаш болча колхозхоша Глебова Екатеринас, Рябоконь Ульянас, Кузьменко Любова, Ромина Верас, Зикова Нинас болх дика а беш 0,75—0,80 гектара тIа хий дехк. Хий дехкарий материальни безам совбаргболаш дола гIулакхаш вIаштIехьдоахаш ба хIанз колхоза правленин экономисташи.

ХIанз механически мастерсткешкеи тракторни бригадай кхашкарча сташкеи техника кийчъяра балхаш сихденнад, болх бе ца безаш мукъа болча хана механизатораша кхы тIа а знанеш эц ерригача колхозашка вIашагIъеххача курсашка.

Юбилейни шеро колхозни Сунжа ахархошкара дIалех вай республика лаьтташ леладерий социалистически яхье лоархIамера моттиг лацара шоай деррига а низаш оарцагIдоахилга.

Боахамий дерригача доакъошка хIанз айленнача къахьегама хьинаро тешам лу планал совгIа пхи эзар тонн ялат, 300 тонн ганараш дохка аьнна тIанийца лакха социалистически декхараш кхоачашдергхиларах. Района ахархой гIулакхаш практически мероприятешна бакъду.

П. ШУМИЛОВ,
Сунженски юрта боахама производственни управлене керттера агроном.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ ДОЯРКА

Шоаш тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара лоаттабеча къовсаме дикагIа хьокхамаш гойтад Наьсарен района «Экажевский» яхача совхоза Iаьлий-Юртарча отделене шурий-товарни ферма коллективо. Укх юбилейни шера ткъаь дийнахьа шурий-товарни ферма доьяркаша 24,5 тонн шура яьккхай.

ДIадахача шера санна лакхара къахьегама толамаш доах ферма доярка Евлоева Хьанифас. Кхыча доьяркашта шийгара хьокхамаш гойт цо. ДIадахача шера ше леладаьча доахах хIара кхоабача Iаттагара 2939 килограмм шура яьккхар цо.

Иштта лакхара къахьегама толамаш доахаш хьайоагIа Евлоева укх шера а. Январь бетта ше кхоабача ткъаь Iаттагара пхи эзар гаргга килограмм шура яьккхай говзача доярка, хIаьта хIара Iаттагара цхьан бетта цо яьккха шура юкъера лаьрхIача 250 килограмм хул. Дийнахьи буси хIара Iаттагара йоаккха шура бархI килограммал совгIа я.

Шурий-товарни ферма доярка дош деннад тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара низ а хьинар а ца кхоле, тIехьа тIайоагIача хана доахангара йоаккха шура кхы а лакхъе.

Тешшаме ала йиш я, ферма хьайбаш леладераша шоай социалистически декхараш кхоачашдергда, хIана аьлча халача Iана хьалашка хьайбашта дика гIулакх ду укхаза. Оттаьча рационага хьежжа тайп-тайпара дегIа пайдане дола доакъар тел, доахан чудоахка помещенеш йIайха я.

Сурта тIа: Iаьлий-Юртарча отделене шурий-товарни ферма дикагIа йола доярка Евлоева Хьанифа.

В. Винторова сурт.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ СОВЪЯХАРА— ДУКХАГIА ТЕРКО

IИЛМА-ПРОИЗВОДСТВЕННИ КОНФЕРЕНЦЕРА

Укх деношка Грозне хилар Нохч-ГIалгIай АССР боахамийи производственни управленейи кулгалхой, искусственни осеменене Iилма станце Iилман болхлойи боахамий керттерча специалистийи Iилма-производственни конференци. Укхаза бар хьийха баьхка Къилбаседа-ХIирий республикера Горски института доцент, хьайбай кафедра заведующи нов. Фесик, Украински Iилма-тохкама институтера болхло, биологически Iилмай кандидат нов. Лопатка, иштта кхы а. Конференце дийцар республика колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш Iахар дисар дIадаккхарах дола дош. Цу хьакъе доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама министра нов. Илюхина.

Докладчика белгалдаьккхар хьайбай продукташ дIахо дукхагIа яхара программа кхоачашъеш вай республика юрта къахьегамхоша керттерча пятилетка хьалхарча шера дикка толамаш даьха хилар.

Цхьабакъда, аьлар оратора, йолча торонех бизза пайда эцац вай, Iалаьмате дукха хьайбаш, къаьстта доахан Iахар дусаш хиларах.

Доаханна искусственни осеменени вай республике хьайбаш дебадара керттера метод я. ДIадахача шера шаьрача арарчеи лоамани районашка диъ эзар ши бIаь шинарай Iаттаи искусственни осеменени яьй. Цох хьагу, хьайбаш дебадара гIулакх из болх нийса вIаштIехьбаккхарах тийша долга, хIаьта хьайбаш Iахар ца дисийтара тIехьа лоаттабу къовсам искусственни осеменене балха деррига доакъош тоадарца бувзабенна хила безилга.

Из тешшаме хьагойт республика хьалха латтача боахамаш. ДIадахача шера Наурски района хIара бIаь Iаттаи духхьашха дахкача шинараи тIехьара 91 Iаса кхедир. Цо торо хилийтар шура дукхагIа яккха а. ХIара кхоабача Iаттагара 2474 килограмм шура йоаккхаш республике хьалхара моттиг яьккхар районо.

Иштта дукха Iаьсий кхеду Грозненски района № 3 йолча сомийбаьцадаарий совхозе, «Новый быт» яхачеи 1 Мая цIерахчеи колхозашка, Сунженски района «Победа» цIерахча колхозе, кхычахьа.

Искусственни осеменене дика техникаш хьахиннаб вай республике.

Массадолча боахамашка искусственни осеменене болх бовзаш техник хилар чIоагIа лоархIаме да.

Цхьабакъда, республике волаш волча 143 техниках цаI лакхара дешар дийша вац, царех бархI юкъера специальни образовани йолаш мара вац. Цудухьа цар знанеш лакхъяра чIоагIа теркам тIабахийта беза.

Цул совгIа болаш бола специалисташ а нийса дIа-хьа увттабац. Цхьадолча боахамашка шийй балхаца цхьана ветеринарни лорал леладелга тIадехк техникашта, вокхазахьа учетчикаш бу царех. Из ла мегаргдолаш дац.

Дукха техникаш хувцалу боахамашка. Из чIоагIа Iатkъ болх нийса лелабара, хIана аьлча болх дика харал совгIа доахан оамалаш йовзаш хила веза техник.

Искусственни осеменене болх дика бара боккхача лоархIаме да эшаш дола хьалаш хилийтар. Ер итталагIа шу да вай республике из болх бу, хIаьта хIанз а дукккхача фермашка искусственни осеменене стандартни пункташ йоацаш дукха боахамаш да.

Шаьла района «Джалка» яхача совхозе вIалла яц уж. Во лел уж хьалъяра гIулакх Сунженски, МалгIабика, Ачхой-Мартана районашка. Iалаьмате воча цIеношка я из пункт МалгIабика района «Кавказ» яхача колхозе. Цул совгIа бIеха а я. Болх а во бу укхаза. Цудухьа 1965 шера хинначул цхьайтта Iаса кIезигагIа хиннад соахка хIара бIаь Iатта тIехьара. Иштта антисанитарни хьалашка я Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза пункт.

Хьайбаш дебадара болх тоабарца цхьана къона доахан кхедара дукхагIа йоакхо е езилга белгалдир докладчика.

Дукха ха йисаяц укх шера Iаьсий хьахилийтара болх бе. Доахан Iаьхара ца дисийтара ерригача торонех бизза пайда а эцаш дукхагIа къахьега деза йисача хана.

ХIанз керттера декхар да дикача фух долча шинарашца деттача доахана Iулаш тоадара, цаI дIа ца къастийташ хьайбаш кхедара, цар продуктивность лакхъяра шера социалистически яхь йоаржаяр.

Эггара хьалха пренеех къамаьл дир республикански Iилма-тохкама ветеринарни станце директора ветеринарни Iилмай кандидата нов. Мочаловске. Республика боахамашка хьайбаш Iахар дисара керттера бахьан хьайбаш дахка дезденнача хана уж гIеллургдоацаш, Iодаь Iаса низ болаши ондеи хургдолаш нийса ца кхабар да аьлар цо. Вай колхозашкеи совхозашкеи Iалаьмате дукха да 1963, 1964, 1965 кхыметтел 1962 шерара цIаккха ца дахка шинараш. Барайтта бутт баьнна 270 килограмм дозал дола шинараш бугIе доагIаргдолаш дикача доакъарца кхоабаш, дийнахьи буси шозза-кхозза фега малх кхетийта ара доакхаш гIулакх де деза.

ДIадахача пятилетка хьалхарча шера республика боахамашка дукха доахан ост даьлар, къаьстта Шаьла, Грозненски районий боахамашка, Кирова цIерахча Сунженски колхозе. Цун керттера бахьан цкъа-дале дахка доахан бруцелезах цамогаш хилар дар. Из санна хIама ла мегаргдолаш дац. Ветеринарни болхлой декхар да пахаддаш хьайбашка хьожаш, аргIан е йоагIа профилактически мероприятеш кхоачашъяр. ШозлагIа-дале, дукха ба вай боахамашка шоай болх дика ца бовза, знанеш кIезига йола специалисташ.

Трибуна тIа воал хьайбашта искусственни осеменене керда манноцервикальни метод дагалаьца биологически Iилмай кандидат нов. Лопатка. Цо дийцар, хIанзалца хьайбашта шприцаца искусственни осеменени делаяьча методал ше могаяьр дуккха толашагIа хилар. Ленинградски областа боахамашка юкъе йоалаяьча манно-цервикальни методах хьахинначо хьагойт цу методаца яьча искусственни осеменене бархI процент дукхагIа Iаьсий хьахулийталга.

Районе, республике а аьлча харц хургдац эггара хьалха доаханна искусственни осеменене болх дIаболабир Грозненски района 1 Мая цIерахча колхозе, аьлар трибуна тIа ваьннача колхоза председатела нов. Вьючне. Цо дийцар шоай колхозе доахани шинараши Iахар ца дисийтара беча балха опытах.

Иштта къамаьлаш дир Сунженски района «Победа» яхача колхоза шурий-товарни ферма заведующе нов. Логтева, Горский юртбоахама института доцента нов. Фесика, искусственни осеменене станце директора нов. Янова, кхыбараша.

Т. АРЧАКОВ.

ХЬАБЕ БОЛХ БОАЦАШ ВИСАЧА НЕМЦЕЧУН ДОАКЪАЗАЛ

Цу сага цIи йовзаш яц. ФРГ-е хьабе болх боаца нах бебар бахьан долаш наха тIакхаьчача доакъазалах хоам беш дола малхбузенгермански газеташ Кельнерча цхьан парке Леверкузенера 30 шу даьнна болхло ше шийна теха валарах лаьца лоацнига заметка язъярца кхоачамбаь Iийнад. Ше шийна теха валара бахьан — болх боацаш висар.

Ше шийна теха венначун дезал бисаб — сесаги кхо бери. Полицейски протокола тIа дIаяздаь махиллара, сесаго хоам бу, балхара дIавоаккхарг волаш ва хьо аьнна, фирмо ший маьрага хоам бича денз «бокъонца коргагIваьнна» вар из, яхаш. Цхьаккха де хIама доацача хьала тIа из малхбузенгермански болхло висар бахьан долаш дар цо ше шийна тохар.

Цхьабакъда, из тайпа кхел цига юкъ-юкъерча наьха хинна Iац. Хьабе болх боаца нах укх тIеххьарча итт шера бIарга ца дайнача тайпара чIоагIа бебар бахьан долаш тIабоагIа кхоачарча денах бола кхерам чIоагIа чутоссаш латт хIанз Рура горнякийи металлургийи, Гамбургерчеи Франкфурт-на-Майнерчеи машинашъерий, ткацкии прядильнии промышленноста дукккхача центрий текстильщикий квартирашка, и. кх. дI. «Метель» яхача металлистий профсоюза газето деча тешалах, 1966 шера болх боацаш висав цхьа миллион гаргга саг — 570 эзар малхбузенгермански гражданаш а Италера, Португалера, Испанера, Турцера, кхыча мехкашкара ахча даккха Малхбузен Германе баьхка, предпринимателаша, керттерча даькъе, гIишлошъяреи машинашъяреи промышленносте наькъаш дехкъяна, транспорте, кхычахьа эггара халагIеи мах кIезигагIа луши дола балхаш кхоачашдайтара пайда эцаш лелабаь 400 эзар болхлой а.

ФРГ-е хьабе болх боаца нах кIезигбара цхьаккха тайпа перспектива йолаш яц. Из ца хиларал совгIа, кхыметтел бонниски правительства министраша а хьакхайкаду, «укх гаргарча беттешка хIаьта а вета а» хьабе болх боца нах тIа-тIа дукхагIа хургба, яхаш. Масала, финансай министра Штрауса,дукха ха йоаццаш малхбузенгермански экономика ше йоашхаш, хьакхайкадир: «Хьабе болх боаца 600 эзар саг — уж кхы дукхагIа хургбац яхилга дац».

Малхбузенгермански кабинета цхьаькха члена — бундестага гIулакхашта волча министра Карло Шмидта аьлар, балхах баьнна малхбузегермански гражданаш, берригаша лаьрхIача, ши бутт баьнначул тIехьагIа цхьа миллион саг совгIа хургба.

«Экономически тамаш» хестаеш статьяш, интервью, комментареш малхбузенгермански газетий оагIош тIара дIаяьннай. ХIанз из миф хIара денна харцъеш я болх телача биржашта хьалхашка уттача йIаьхача очередаша, керд-керда предприятеш дIакъовларгхиларах деча хоамаша. Ер ба «Вельт дер арбайт» яхача газето 27-ча январе кепатеха арабаьккха цу хоамех цаI: «Бирса ханаш тIаотташ латт Рура — алхха Эссенаи Гастропраукселянаи юкъерча, ткъаь итт километр а юкъе юкъ ца йоаллача, цхьан районе укх гаргарча беттешка дIакъовларгйолаш я кхеран кIор боаха пхи шахтеи йиъ коксогазови заводи. Цкъара даьча лоархIамех, укхаза балхах варгва 10 эзар гаргга шахтер».

ХIанз болх боацаш бусарех дукхагIбараш кердача балха моттигага даха дог долаш бац станока е сборочни конвейера хьалхашка, домении цехе е шахте. «Цхьаккха перспектива, цхьаккха даха дог —дац хьабе болх боацаш бисарий», — йоах болх телача Дармштадтерча биржо укх тIеххьарча кIирашка «Опель» яхача заводера дIаваьккхача 1500 гаргга волча автомобилаш еча болхлочун «керда болх хург ма бий аьнна цхьаккха даха дог дац» аьнна баь официальни хоам кепатеха арабаькхача «Франкфуртер рундшау» яхача газето.

Хьабе болх боаца нах ФРГ-е бебаьча Бонна политикана протесташ ю малхбузенгермански къахьегамхоша. Дукха ха йоаццаш дукккхача шерашка эггара хьалха болхлой демонстрацеш хилар Рура йоккхагIа йолча промышленни центре — Эссене. Цига дакъа лаьцараша харцахьа лаьрхIар Германе Федеративни Республике хьабе болх боаца нах дукхагIа хулийташ долча керттерча бахьанех цаI а хинка латта тIема кийчоний политика.

Анатолий ТЮПАЕВ,
ТАСС-а корреспондент.

Бонн.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Массехк шу да Грозненски крекинг-завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье нов. Петров керте латтача цхьоалагIча цеха коллективо хьалхара моттиг лелаю. Укх шера из моттиг карар ца ялийта лерхI цо. Январь бетта план 107,7 процент кхоачашйир, планах лаьрхIачул совгIа арахийцар эзараш тоннаш сийрдача мехкдаьтта продукци.

Укх бетта а иштта дика къахьегаш я цеха коллектив. Хьалхарча ах бетта задани 107 процент кхоачашъяьй. Шин бетта план 25-ча феврале кхоачашъе лерхI. Къаьстта дика къахьег нн. Бурлакова, Овсянникова кулгалдеча установкай коллективаша. Цар хьокхамаш кхы а лакхагIа да.

Б. МАГОМЕДОВ.

Еррига продукци арахецара январь бетта задани 8,6 процент тIехкхоачашйир Грозненски аьшкабетона завода № 2 йолча цеха болхлоша. ГIишлошъерашта планал совгIа цар кийчъяьй 281 кубически метр аьшкабетон. Хьинаре общественница, дика болхло я электросварщик Морохова Рая, бригадир Рябова Галина. 125—135 процент кхоачашъю цар денна норма, шаккхе коммунистически къахьегама ударникаш ба. Цеха дикагIболча болхлошта юкъе ба иштта бетонщиккий бригадир Н. Сагиян, бетонщикаш Т. Пуленченко, В. Пронин, электросварщикаш М. Лыков, В. Филиппов.

СУРТА ТIА: бригадир Н. Сагиян бетонщика Т. Пуленченкойна стерженеш чIоагIъяра технологи дIахьехаш воалл.

И. Плиева сурт.

Низа чIоагIлуш йоагIа ангарски гигант

АПН корреспондента дехар дарах Братски ГЭС-а директора Князев Константина дийцар дунен тIа эггара низболашагIа йолча гидростанце гIишлошъераши эксплуатационникаши Советски Iаьдала накъабаха мишта кийчлу.

ДIадаха шу чакхдоаллаш 4 миллиони 50 эзари киловатт болча низага дIакхаьчар Братски ГЭС, низ дIакхоачабе лаьрхIа пхелагIа миллион цу тайппара «къоаста а еш». ХIанз кхыметтел США эггара йоккхагIа йола ши станци а — Ниагара тIара Грэнд Кулии Роберт Мозеси а яц низага диллача Братски гидроэлектростанцега дIакхоачаш.

ДIадахача шера 15 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги яьккхай Братски ГЭС-о. ХьалхагIе а даьча лоархIамех, юбилейни шера цо мехка лургья, масала, Австри санна долча мехкаша йоаккхар миссел энерги.

Братски ГЭС-а хIара агрегата проектни низ — 225 эзар киловатт, цхьабакъда, кIезиг-дукха эргаяьха тоаяьчул тIехьагIа цхьаьрий низ 250 эзар киловаттага дIакхаьчар. ХIанз барайтта агрегата низ 4,5 миллион киловатта гаргакхоачаш латт, хIаьта еррига ткъо агрегат вIашагIъелла яьлча пхе миллионага дIакхоачаргба низ.

Юбилейни шера хьалйиза яргья Братски водохранилище. Цо станцега йиш хулийтаргья кхомегIа йолча режимах болх бе, дунен тIа эггара пайданегIа йола электростанци хургья цунах. Экономисташа даьча лоархIамех, Советски Iаьдала шовзткъе итт шу дизале Братски ГЭС-о юхаметтаоттадергда ше хьалъярга дIа мел дахийта рузкъа. Бувцаш бар ба гидроуалага, хий тIадохийтаргдола зона кийчъярга, ши город а тIехьа, нах баха 249 пункт кердача моттигашка дIаяхьари хьалъяри юкъе долаш, дIабахийта мах. Ахчанца лаьрхIача из хул 692 миллион сом.

Таханара Братски ГЭС — из электричества йоккха фабрика хинна Iап. СибарегIен энергетически системе энерге боарам нийсбеш йола станци морг а хургья из. Кхыметтел Улан-Удэгара Омске кхаччалца йолча моллагIча станце режим кIезиг-дукха а хувцаялар хьахьокхаргда прибораша, тIакха автоматаша Ангарера команда лургья — Братски ГЭС-а низ совбаккха е кIезигбе аьнна. ДIакхайкаяь режим цу сахьате юхаметтаоттаергья СибарегIарча энергосистеме. Цо системерча тепловой станцешка а йиш хулийтаргья сетера низ мичча бесса бале а, дIайода энерги мел совъяьнна е кIезигъеинна яле а, даим гIойленагIа йолча технологически режимах болх бе.

Станислав ИЛЬИН,
АПН корреспондент.

КIАЛХАРЙОАККХАРГЙИЙ ВЕНЕЦИ

РИМ. (АПН корр.). Ший тайпареи хозеи хиларга диллача цига мел хинначун дог гIоздоакхаш йола, шийна нийсса кхы цхьаькха хургйоаца город лоархI Венецех лархIа а йоагIаш. Цхьабакъда, цхьан хана денз кхерам тIалатт города. Iилмахошта гучадаьнначох, шорттига Адриатикана кIал йодаш латт Венеци. Фордо, Iалаьмате боккхача сармако санна, кIезиг-кIезига увзаш Iочуувзаш латт Святой Марка собор, дожий Дворец, цIи хеза Фрарен Сан-Джорджо Маджорен килизаш—города «архипелаг» йолча 118 гIайрен тIа мел йола хIама.

Венеце бала кхы а совбоакх касткаста Iаьржа ухача хиша а. Iаьржа ухача, шеррача венециански Iам чу ухача Iалаьмате дукккхача хишеи тоатолашеи къайладоакх форда йистера цун деррига дакъа. Иштта хилар, масала, дIадахача шера а, 70 совгIа эзар гектар йола территори хиво къайлаяьккхача хана. Хиво Iо а йоахаш Iокхухьар еррига суиташи кхыдола чIоагIалонна оттадаь гIирсаши, тIаккха цу унзарча деношка аьттув беха йисар Венеци форд болча оагIонгахьара санна, иштта лаьтта долча оагIонгахьара а.

Хий юххера а дежар, цхьабакъда, кхерам кхы тIа а чIоагIбеннаб. Сакхийра: тар ма лу сихагIа кIалхаръяккха еза Венеци — хIанз кхы тIехьа доацача ханна. Цхьабакъда города даьшта цу сахьате цIенхашттара дуккха халонаш нийсъелар, эггара хьалха ахчан гIулакха: данза даргдоаца балхаш дара ахча вIаштIехьа ца доалаш дукха ха яьккхар. Геттара чоалхане хинна хиннаяр, масала, гIулакха алхха технически оагIув. Боккъонца цхьаннена а хацар из болх дIа мишта болабергба. Дунен тIа городаш хьалъяра практикана довзаш мичад цу тайпара гIулакх.

Цул тIехьагIа укх деношка городерча Iаьдалий викалаш кхайка тIабийхар Венецена новкъостал дара инициатива шийна дIатIаийца йолча культура Европейски фонда Итальянски Комитете (Риме). Форда талгIенехи Iаьржа ухача хихи из лораяра данза даргдоаца гIулакхаш тахкара дерригача дунен тIа цIи хеза болча лакха квалифицированни специалистий группа вIашагIйолла лерхI. Iилма, культура, искусства Венециански института а хIаьта иштта чIоагIгIа лоархIаш болча итальянски Iилмахой а новкъосталца Iалама низех город лораергйолча гIулакхий проект шин шера оттаяь яккха езаш я группа. Ахча гулде лерхI доазол дехьарча а итальянски а общественнии частнии организацей новкъосталца а хIаьта иштта «дунен цивилизаце ший тайпарча жIовхьара тIаэттача гIулакха саготдеш» бараштa юкъе кулгаш яздайташ а.

Чоалхане гIулакх вIаштIехьдаккха Iалаьмате халеи, цхьабакъда, бакъахьареи декхараш да. Уж кхоачаш а дулургда, тIакхувш йоагIача тIехьенашта Венеци цу тайппара кIалхара а йоаккхалургья аьнна хеташ я итальянски общественность.

З. ПАНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КИТАЕРА СОБЫТЕШ

Мао Цзэ-дуна хьашт долаш йоаначa китайски кулгалхошта юкъерча элементашта кизаш делга соя чIоагIа даржарах Китая Коммунистически партеи правительствам центральни органашка чакхйоаккхачя «культурни революцена» керте латтаргIола къаьстта комитет вIашагIйолла йийзар. Киодо Цусин, яхача агентства пекински корреспондето беча хоамах, почтовин радиои бувзама даькъе шоай гIулакхаш чакхдоахаш болча цзаофаняша-смутьяняша кепатеха арадаькхача документа тIа йоах, цу комитета кулгалдеш я Цзян Цин — Мао Цзэ-дуна сесаг. КНР Госсовета премьер Чжоу Энь-лай советникагара дакъа долаш ва цу комитете.

Пекинера деча хоамех, цзаофаняша КНР юрта боахама министерствана тIахьожам лоаттабаря гIулакх шоай бе а делла, «дIаваькхав» юрта боахама министр Ляо Лу-янь а министра ялх заместитель юкъе а волаш вола кулгалду шийтта чиновник кхы а.

Хунвэйбинаша Пекине дIайоаржаяьча материалаш тIа йоах, КНР председатель, КПК ЦК председатела заместитель Лю Шао-цин КПК генеральни секретарь Дэн Сяо-пини КПК ЦК-ара «дIабаьхаб». Иштта хоам бу, КПК ЦК решени тIайийцай доазол дехьа болча китайски дипломатех ши дакъа «культурни революцена» юкъе дакъа лацийта мехка юха цIабовлабе аьнна, яхаш.

КПК ЦК-аси КНР Паччахьалкхен Советои юкъерча школайи техникумайи дешархой а преподавателаш а тIахьийхаб 1-ча марта денз дешара заведенешка юха чу а баха, занятеш дIайолаяра. Цу хьакъехьа дувц юкъерча школашкей техникумашкей «культурни революци» чакхъяккхара хьакъехьа яь КПК ЦК-ян КНР Госсоветеи «замечанеш» тIа а йолаш КПК ЦК секретариато Пекине хьалтехача дацзы бао тIа. Цу листовка тIа йоах, цу дешара заведенешка занятеш юха дIайолаярца керттерча дакъе Iомаергьяраш Мао Цзэ-дуна произведенеши «культурни революцех» дола ЦК-а документаши хургда. Белггалара ха оттаергья иштта математика, физика, хими, мотт юха шаьрбара а. «Замечанеш тIа» йоах, цу дешара заведнешкарча «культурни» революце декхарех цаI — из да преподавательски кадрашта юкъе чистка чакхйоаккхилга.

«Иомиури» яхача японски газето кепатох Пекинерча шин корреспондента хунвэйбинаша КПЯ ЦК Генеральни секретара Кэндзи Миямотона чIоагIа пхьарч уаш хиларах беш бола хоам. Хоама тIа йоах: 13-ча февфале Пекине дохка арадаькхача «Хунци» (Пекински авиационни институтерча хунвэйбиний боевой отряда орган) яхача газета тIа кепатеха я статья: «Кэндзи Миямото дIаваккха». Хунвэйбинаш къарлу, Кэндзи Миямото «цкъа санна дукхаза а хунвэйбинех гIийртав», «антикитайски статьяш кепайийттай, тха маьлха — Мао Цзэ-дуна пхьарч ийпаб» яхаш. «Оаха, — йоах хунвэйбинаша, — дIавоаккхаргва Маона духьала мел ваьннар, из моастагIа моллагIа вале а. Тхо тхоай бийваца Токио дIа а кхоачаргда, хIаьта шун кортош оачарг а да».

Пекинерча Советски посольствана юхе леладеш дола бокъо йоаца гIулакхаш кIезиг-дукха тийнад. ХIанз бIаргагуш яц цзаофанейи хунвэйбиний хьаьрлаьнна гурматаш. ХIаьта а цхьацайоле группаш бе доахкаш антисоветски лозунгаш а долаш юкъ-юкъе гучаюл посольства коанаIарашка. Дийнахьи-буси цахадлаш ца йой а антисоветски передачаш ю громкоговорителашка тIолла.

Американски кепайоазон тIа-тIа дукхагIа хестаю хIанзарча китайски кулгалхой политика, «Мао могаву США-с», — йоах «Юнайтед стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» яхача журнало. «Американски официальни наха дикагIа хет, — йоах дIахо журнало, — Мао Цзэ-дун толе, хIана аьлча Советски Россена халахеташ дукхагIа хулга хургдар цунах». Журнало геттара раьза хиша белгалдоаккх, Китаера антисоветски кампани шин «эгIазалга» диллача пекински кулгалхоша лелаяьча антиамерикански кампанел тIехъяьнна хилар.

Мао Цзэ-дуна политика империалисташта гIойле йолаш я, яхаш бакъдар язду иштта «Вашингтон пост» яхача газето а. «Вашингтонерча официальни наха, — язду газето, — американски хьашташта гIулакх леш ва Мао аьнна хет, хIана аьлча китайски адамаш шийггара хьалхьедеш цо хьегача къиво ВIашагIкхийттача Штаташцарчул дукхагIа довзала йохийт Китай Россепа». Обозревателa яхачох, американски официальни нах «кхыметтел Москвана низ тIахьош йола средство санна маоизм йоаржаяра уйлаеш а ба».

Социалистически мехкий кепайоазоно хоаламболлаш харцахьа лоархI къовсам лоаттабеча Вьетнама хьакъехьара КНР кулгалхой тийша болх боалла политика.

Советски Союзерей кхыча социалистически мехкашкарей Вьетнама тIемей экономически кхоачамаш лоаттадара китайски Iаьдалаша новкъарленаш еш хилар белгал а даьккха, «Правда» яхача чехословацки газето йоах из «вьетнамски хьашташ дохкар да».

«Вашингтона, белггала хетя хургдолаш да, — язду «Жиче Варшавы» яхача польски газето, — Москванеи Пекинаи юкъера гIулакхаш эгIаро вIалла а де йиш йоацача даккха е кхы хIама ца дой а, халача хьала тIа оттаде хIаьта а тарлу Вьетнама деш дола советски гIо-новкъостал, аьнна». «Шеко яц, йоах газето, — президента Джонсона машарера переговораш йолае безам ца хилара цу уйлаша белггала влияни ергхиларах.

(ТАСС).

* * *

Пекине хьалйийттай военни аппаратерча Мао Цзэ-дуна духьалбарашта юкъе чистка еш хилара тешал деш йола материалаш. ХIама тоха дагахьа бIарге лаьца хьежарг а хинна дIаэттав воккха 25 военни деятель. Царца ва оборона министра заместитель Сяо Цзин-гуан, чурча Монголе военни округа командующи Уланьфу, синьцзянски военни округа командующи Ван Энь-мао. Мао Цзэ-дуна духьала баьнпаргаш а лоархIаш юха а критика яьй бовзаш болча военачальникашта Хэ Лунаи Ло Жуй-цинаи.

Китая тайп-тайпарча районашкара хоамаш ух цзаофаней («кегара отрядий») гIулакхашта духьале хул эскаргахьара, яхаш. БТА пекински корреспондента беча хоамах, Хэнань яхача провинцера «кегархой» шоай листовкаш тIа леткъ командующи керте а волаш долча Хэньаньски военни округа эскара доакъоша «гера кара а долаш теIабеш латт» цзаофанеш — «Мао никъ» хьаллоаттабераш.

Листовка тIа дувцачох, китайски эскарца тIема гIулакхаш тIара бараш 7-ча февралe «чухьилхаб» дукха ха йоаццаш цзаофанеша дIалаьца хиннача «Хэнань жибао» яхача провинциальни газета редакцена. Цига дов вIашкадар бахьан долаш 100 совгIча цзаофанешта човнаш яьй. Кайфан яхача городе тIема гIулакхаш тIарчар лаьцав Мао Цзэ-дуна тIехьалаттарех 100 гаргга саг.

Чурча Монголе арадувлача «Гуанжэнь чжаньбао» яхача газето беча хоамага диллача цига «цIий Iодохийташ доккхий довнаш хиннад. КПК ЦК-аси КНР Паччахьалкхен Советои чурча Монголе партийни комитетагeи Хух-Хото яхача городерча хунвэйбинашкеи «дехар даьд» шоай викалаш «переговораш» яра Пекине бахкийта аьнна.

Пекине хьалйийттача дацзы баоша хоам бу, Мао Цзэ-дуна духьалбаьинараша Тибете осадни положени оттаяьй, 400 цзаофани лаьцав, яхаш. Мао Цзэ-дуна духьалбаьинараша Лхасе бIунаш дахийтад дукха ха йоаццаш «реорганизаци» яь йола общественни кхерамзален органаш, полици, парте городской комитети халкъа комитети чуйолча зданешта гобе аьнна. Дацзы бао тIа хоам бу, «Дэн Сяопина оттаваьр» олаш вола Тибета военни округа командующи Чжан Гохуа «кхы а шерагIча масштабе чакхдаха керда гIулакхаш кийчдеш ва» яхаш.

«Жэньминь жибао» яхача газето беча хоамага диллача, Мао Цзэ-дуна группана духьала бараш тоIабара Хэйлунцзян яхача провинце чухийцад Хэйлунцзянски военни округа бIуваш, цар гIулакхех «контрреволюци тоIаелга» лоархI газето.

Пекинерча СССР посольствана юхера селхан делкъел тIехьагIа дIаяхай антисоветски передачаш еш хинна громкоговорителаш гIалатта тIеххьара машина. Тахан посольства коанаIарашта юхе гучаюал антисоветски лозунгаш кхайкадеш болча наьха йоккха йоаца юкъ-юкъера группаш.

Доазол дехьарча кепайоазоно, ВIашагIкхийттача Штаташа юха а ДРВ-ена къизагIча тайпара бомбаш чуетта йолаяь хилар ше доашхаш, белгалдоаккх. ДРВ Iалашъяра китайски кулгалхой позице новкъарле ергхиларгеи «Ханой халача хьала тIа оттаергхиларгеи» дог а дохаш, агресси дIахо йолае аьнна Вашингтоно решени тIайиша хилар.

«Культурни революци олаш яр бахьан долаш Китае эттача хьало ДРВ оборонни низ мелбергба аьнна хет Вашингтона», — язду тахан «Трибуна люду» яхача польски газето.

Из уйла бакъъю американски кепайоазоно дувцача дукхача хIамаша а. «Нью-Йорк таймсо» белгалдоаккх, Китайнеи СССР-аи юкъера гIулакхаш дIахо ирдаларо «Китая машиннаькъацка гIолла материалаш лоаттаелгеи Ханое самолеташца советски специалисташ ухийтилгеи» юкъахдаккха мегаш хилар.

Воккхача американски комментатора Макс Френкела укх денношка телевизионни передача йолча хана укх тайпара къамаьл дир: «Дукхача гIулакхашта председатела Маона баркал ала деза вай вайна, белггала, дикадар дахьаргдоацаш хинна из йоккха китайско-советски чIоагIа цхьоаIо цо йохаярах».

(ТАСС, 15 февраль).

Цхьайтта шу да Байрутерча (Ливан) Советски культурни центра эрсий мотт Iомабара курсаш болх беш йола. ЛадувгIараштa юкъе ба дешархой, хьехархой, студенташ, болхлой, гIулакхера нах, коммерсанташ. Соахка октябрь бетта денз болх бе йолаеннай эрсий мотт шаьрбара группа. Берригa а бIаь совгIа саг ва Советски культурни центре дешаш.

Сурта тIа: эрсий мотта курсашка занятеш йолча хана

П. Егорова сурт.
ТАСС фотохроника.

БАРТ ВIАШАГIКХЕТАРА ЮКЪЕ ЛОАЦА ДАКЪА

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРЧА КЕПАЙОАЗОН ОАГIОНАШ ТIА ГIОЛЛА

СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина Великобритане йихьача визита итогаш йоашхаш долча дуккхача мехкий газеташа мах бу Лондоне хиннача переговорий царех шинна а мехна барт вIашагIкхетара юкъеи Европера машар чIоагIбара гIулакха юкъеи лоаца дакъа а лоархIаш.

Берната хиннай визит — цу тIа соц венгерски газетий уйла. «Непсабадшаг», «Мадьяр немзат», «Непсава» яхача газеташа хьалхарча оагIош тIа кепатох цхьана яьча советско-английски заявлене текст.

«Глас працы» яхача польски газето язду, советско-английски гIулакхаш кердача фаза чу деннад, яхаш. «Жолнеж вольности» яхача газето маIан ду визита цунах «халкъашта юкъера машар дукхабезаш дола гIулакхаш дегIадоападарга бодача наькъа тIа лоархIамера этап» а лоархIаш.

«Работническо дело» яхача болгарски газето белгалдоаккх, советско-английски переговораш барттайнача хьалашка хинна хилар. Газето йоах: «Цу тайпарча контакташа пайда лу шинна а сагIон позициеш шоайла дIахьа йовзийтара, цу тайппара дIахо переговораши соглашенеши яра кIал кIийге а кийчъеш. Советски правительствана керте латтар английски общественносто безамеи хьашт долаши тIазцаро хьахьокх, Советски Союзаца гаргадахар дика хеташ английски халкъ хилар».

«Советскии английскии оагIонаш дог тийша я, — язду «Нойес Дойчланд» (ГДР) яхача газето, — тайп-тайпара общественни строиш йола паччахьалкхенаш кхычарех тийша хIама ца хилара, къаман суверенитета, цхьатарарча бокъоний, кхыча паччахьалкхений чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара принципий ларда тIа цхьана леладу машаре гIулакхаш дегIакхувла могаргдолаши дегIакхувла дезаши хиларах.

«Эль-Муджахид» яхача алжирски газето» хIанзара эггара саготагIа йола проблемаш хьехаеш дола лоархIамера документ санна лоархIаш маIан лу цхьана яьча советско-английски заявлене.

Газеташа къаьстта уйла тIайохийт цхьана яьча заявлене тIарча, вьетнамски проблемана хетаьча раздела. Чехословацки кепайоазоно белгал йоаккх цу деша даькъе шинна а правительствa бакъдаьд 1954-чеи 1962-чеи шерий Женевски соглашеней принципаш шоаш хьаллоацаш хилар, яхаш йола заявлене тIара моттиг.

«Юманите» яхача парижски газета керте деча йоазоне уттаду цхьана яьча заявлене тIара вьетнамски тIом сихагIа соцабелга вIаштIехьданнханза дергдац яхаш дола дешаш.

(ТАСС).

ЛАТИНСКИ АМЕРИКЕ ЯДЕРНИ ЙОАЦА ЗОНА ХЬАЯРАХ ДОЛЧА ДОГОВОРА КУЛГАШ ЯЗДАР

МЕХИКО, 16 февраль. (ТАСС). 14 латиноамерикански мехко кулгаш яздаьд Латински Америке ядерни герз лоатталелга, цунах пайда эцилга, из хьаделга дехкаш долча договора. Кулгаш яздаьраштa юкъе — Мексика, Боливе, Колумби, Коста-Рика, Чили, Эквадор, Сальвадор, Гватемала, Гаити, Гондурас, Панама, Перу, Уругвай Венесуэла.

Латински Америке ядерни йоаца зона хьаярах йола идея эггара хьалха юкъеяьккхаяр Мексика правительства. Кийчон комитето 3 шу даьккхад ядерни йоацача зонах дола договор оттадеш. 12-ча февралe из договор Мексика столице хиннача кийчон комитета IV-ча сессе заседане латиноамерикански мехкий викалаша къобалдир.

Кубай викало сессе балха юкъе дакъа лаьцадац.

7 мохк договора кулгаш ца яздеш Iийра, дIахо Iомаданза дарган из аьнна бахьан а даьккха. Царех я Аргентина, Бразили, Ямайка, Никарагуа, Парагвай, Доминикански Республика, Тринидад Тобага.

ВIашагIкхийтта Штаташ раьза яц американски ядерни базаш яда Пуэрто-Рикои Виргински гIайреши договоро чулоацача зонана юкъеяхийтара, цудухьа цар тигалац договора кулгаш язде.

АМЕРИКАНСКИ МИННИ ТРАЛЬЩИК ХИ ЧУ ДАХИЙТАД

НЬЮ-ЙОРК, 16 февраль (ТАСС). Къулбехьен Вьетнама кортамукъален Эскара бIухоша Сайгон фордаца юв зайолийташ долча Лонгтау яхача хи тIа селхан американски минни тральщик хи чу дахийтад, чIоагIа дохадаьд шиъ кхы а.

Американски командоване викала беча хоама тIа а бегIа, Ассошийтед Пресс яхача агентства корреспондента Сайгонера беча хоамах, 13 американски моряка човнаш яьй, цаI ве доацаш вайнав.

КЪОНА СПЕЦИАЛИСТАШ

Грозненски мехкдаьтта института кхо бIаь гаргга саг вар укх деношка дийша йисте а баьнна дипломни проекташта защита еш. Геологически, механически, промыслови, технологически, строительни, кхыйолча а факультеташка дешаш хиннараш бар паччахьалкхен комиссена хьалхашка жоп дала дийзараш.

КIоаргга яьшхай «Мехкдаьтта тIоанаш тахнар» яха шин дипломни проекта тема Базылевич Людмилас. Цудухьа комиссе членаша тIехдика мах а бир цун. Иштта тIехдика защита йир диплома Иванова Верас. Дика знанеш хилар хьахьенхар гIалгIай йоIо Харсиева Тамарас а.

Вай йоккхача Даьхен тайп-тайпарча мIингашка къахьегаш хургба къона специалисташ, масала, Гурьеве, Казане, Сахалине, Мангышлаке, кхычахьа. Цул совгIа вай республике болх беш а хургба цхьабараш.

А. ОЛЕГОВ.

КХЫ 59 ХЬЕХАРХО

Нохч - ГIалгIай педагогически институте заочно дешаш хиннараш самардийнахьа тIеххьара паччахьалкхен экзамен дIаенна баьлар. Тайп - тайпарча факультеташка селхан дешаш хинна 59 саг тахан советски хьехархо яха цIи йолаш ва. Шоай знанеш кIоаргга хилар хьагойтар экзаменашка дуккхача студенташа. Динеи тIехдикеи оценкаш йолаш хургда 25 сага лургдола дипломаш. ХIаьта тIехдика дийша йистебаьннарех ба физико-математически факультет йистеяьнихa Шелковской юкъерча школе болх беш вола С. Т. Яблочанский, историкаш: Вадудов Шайх-Махьмад — Центароевски юкъерча школа директор, Басханова Тамара кхыбараш.

В. ШЕВЧЕНКО.

РЕПОРТАЖ

«СССР-е ХЬАЯЬЙ»

БIАЬ шера традици йолча ижевски оружейникий говзал кхы дикагIа хила йиш йоацаши дерригача дунен тIа йовзаши я. Цар изделешка хьожаш кхы цIаькха а гIадвуг кхыметтел сагала а «лаьнаш тоха» могача эрсий говзанчий искусства!

ЦIи хезача американски оружеведа Роже Барлоу «Ган спорт» яхача журнала тIа хозахета яздаьдац: «Хала а хеташ белгалдаккханза валац со Советски цкъайола топаш шоай дикалгеи хозалгеи диллача вайчарел тIеххилар».

Доазол арахьа мах беча «Байкал» яхача советски фирма алхха ижевски топаш дIаухийт 61-нел дукхагIа долча мехкашка. Эрсий говзанчий бокъонца долча искусства произведенеш кастта йовзаргья Монреале кулача Дунен халкъашта юкъерча выставке декъалоацараштеи цига баьхкараштеи.

— Итташ экспонаташ хIанззе а Канаде дIаяхьийтай оаха. — йоах Ижевски механически завода штучни топаш вIашагIъехкача цеха начальника заместитела Дедюхин Анатолий Сергеевича — изделеш художественно кийчъеш бар топий гIулекха эггара йоккхагIа опыт йола тха мастераш.

Бокъонца филигранни говзал йолаш хила веза цецваллал нийса — микрона бIоалагIча даькъага кхоачаш эскиза гIара чарахьа топа оагIон тIа сурта чоалхане «лабиринт» дIатIахьош вола саг.

— МоллагIа тайпа сюжет хьаьра болх оахоша бу оаха, — дувц заводa говзагIа вoлча гравера Васев Леонард Михайловича.

Топ кийчъелга творчески леладу мастера. Издели кийчъяра массетк набросоки эскизи дир цо тайп-тайпарча вариантех. Цунна хьалхашка яр Ильича образ гойташ долча дуккхача картиной, суртий, фотографей репродукцеш. Цхьанне тIа Ленин — оратор, воккхан тIа — уйланхо. Ленин — салоIача поацнача минуташка. Ленин — революце баьчча.

— Сурт тара хилийтар тоьам бац, — йоах Васев Леонарда, — Сийлахь-воккхача баьчча образа кIоаргал йизза гучаяккхарга кхачар эггара кертера дар да. Цудухьа йовкъостала деха дийзар Ленинах дола дукхха а литература. ХIанз-м болх баь баьннаб. Спортивни шоакъала «ИЖ-54» яха топ Монреале дахьийтай. Мишта яьй из — аргда выставке баьхкараша... ХIанз цун мах аз бе безац... Из вIашагIъеллар тха говзача мастера Леонид Яковлевич Пахомова... ДIаяздалаш из...

Бокъонца йолча говзалах-м курал сонтал мича йоал. Бакъда, тхона хетачох Васева башха дика кхоачаш дир издели декоративно кийчъелга. Дошув, дотув сплаваш, эмалеш метала тIа даьхад акварельни шоткилгаца санне. Уж дайн чакх са доагIаши да. Цу тайпарча декоративно-прикладной искусства шедевр хьае Iалаьмате дуккхеи тIагIертаи къахьега деза микрогравировка художественни чам боалпаши башха дина говзал йолаши хила веза.

Дале а топага къожаргда вай... Ленина аьтте бе Берданка йоал. УйлангахьIа а вах гаьнча дIахьежаш патт из. Цунна гонахьа я кIай хоза березкаши листаш шерашаш латта къоакка кенеши Ильича тIехбаьнне безам бар вай Iаламаца. Эрсий аренашца, доазув доацача хьунашца. ХIаьта чарахьал цунна бокъонца салоIалга, Iаламаца дIаккхетар, цун хозалах безам эцалга дар.

ХIаьта художника карагIдаьлар из хьахьокха. Топа коробка тIа вайна веза вола саг дийнну. Ильича дицденнад чарахьал, цо ладугI шин еррнгача оазашца иллеш доахача гуйран хьунга.

Миниатюрни суртах йоккха символически оаз хул. Цо йоах: тIом ма хилба, дунен тIа чарахьа топаш мара ма хийла!

Колодка лакхера дакъа кийчдер вай мехка вахаре белгала долча денна — Советски Iаьдала 50 шу далара кхеттадаь да. Укхаза а мегар автора сакъердамеи композиционни басай решени лаха. Лакхе лепаш да «50 шу», лохегIа — СССР Герб — Советий мехка контурни карта, вож дата — «1967». Марсои Гонои дIайоаьй паччахьа герб. Рубинаца лепаш да: «Дерригa Iаьдал — Советашта! 1917 яха дешаш.

Доккха доацача композиционни сурта тIа дукха хIама ца эшаш дерригa а хьагойт Советски паччахьалкхен истори.

Монреале яхьийтай кхыча мастерий изделеш а. Ялхайтта калибр йола «ИЖ-12» вIашагIъеллай говзача слесара — универсала Епифон Яковлевич Шутова, хIаьта художественно кийчъяьй къона вале а опыт йолча гравера Леонид Павлович Куршина.

Iаьржа хий даьккхача топа бух тIа сабелгало йоалаш патт... Шин оаз йоагIа деза илли декаду.. кедрови хьун юкъе тоам болча къор-кхокхо!

Вокха топа тIа — шийтта калибр йолчун тIа хьахьенхай чарахьо ца ковш ялийтача топо човхаяь эрза юкъера гIайтта боабашкаш. Художественни говзалга диллача ала «Iама доаца из болх баьб къоначa, говзача, кхы а дукха хIамаш карагIдаргдолча гравировка мастера Белобородов Валентина.

Заводе болх беш ба дукха говза мастераш, берригнех а поацача заметка тIа дийца варгвац. ХIаьта цехе тхона мастераш — маIа нах боазарал совгIа, кхалнах а бейзар.

Слесарни станока хьалхашка тхона бIаргаяйра Удмуртски АССР Лакхехьарча совета депутат гравер Анисимова Валентина Михайловна.

Цхьан бе штихель-резец, шоллагIча — гон. Тешаме, бокъонца нийса, хIаьта цу хана тхожжаь гон тохаш металла тIа дуллар цо чоалхане сурт. БIаргасаьнаш доацаш де йиш яц из, цудухьа къоначa кхалсага доахк хIама докхха деш, дола къаьсттача конструкцех даь сахьаташ тоадеча мастераша леладераш санна дола бIаргасаьнаш.

Лоацаеча хана Валяс бокъонца караерзаяь шин професси, хIаьта тешам бенна цунча тIадиллад экспорта изделеш кийчъелга. Цун резеца кIалхара а хьаараюал декоративно-прикладной искусства бокъонца йола произведенеш.

Дукха ха ялалехьа дерригa дуне юха а тешаргда ижевски говзанчаш лакха мастерство йолаш хиларах.

Оаха Iадика ювц, хIаьта Валя гон еттаьш я. ЧIоагIача легированни болата тIа ши кура дош: «Хьаьй СССР-е» дул цо.

О. ВИНОГРАДОВ,
Ив. ФРОЛОВ.

Ижевск.

МОСКВА. СССР культура Министерства экспертни советои Глав АПУ городаш яхкара советои чIоагIьный космос караерзаерий сийна егIача монумента уллукрча Космонавтий аллея проект. Из укх шера хьаеллилга лаьрхIад.

Укхаза оттадергдола космонавтий скульптурни портреташ леш боахк РСФСР искусствай заслуженни деятелаш Л. Кербельи А. Файдыши, архитектораша М. Барщецеи А. Колчинцеи цхьана къа а хьегаш.

СУРТА ТIА: Ю. А. Гагарина скульптурни бюста модель хьаяра болх йистебоаккхаш воалл скульптор Л. Е. Кербель. Бюст борзах бергболаш а лоаман чIоагIача кхера постамента тIа оттабергболаш а ба.

Н. ГРАНОВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Агитпункте сакъердаме я

Iурра дена саловлиа, нах хул Ачхой - Мартана районни библиотека читальни зале. Укхаза болх беш я агитпункт. Безам тIабодаш за юбилейни шера района къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш дувцаш, советски торжамий система ювцаш дола тайп-тайпара плакаташ. Хьалтеха йоал агитпункта балха план, агитаторий список, дежурства график йолаш я. Ленна ден керда журналаши газеташи хул агитпункте. ХIаьта харжархошта хьалхашка каст-каста лекцеш ешаш, беседаш еш хул района советски а партийни а болхлой: лораш, хьехархой, суда, прокуратура, милице болхлой.

Дика дIахьо агитационно - массови болх хIара агитаторо шийна тIачIоагIъяьча микрорайоне. Царех ба Алимов Хата, Пешериев Мухтар, Музаев Элудин, Хуцаев Ибрахьим, кхыбараш. Ала деза оахаш денна беча агитационни балха юкъе керда методаши формаши оаха кхухьилга. Дика новкъостал ду тхона районни библиотека читальни зала заведующе Дятгеренко Наляс, художника Селезнев Алексея.

У. МУСАЕВ,
агитпункта заведующи.

ХА ЗЕХЬА ЙОАЯЦ

Наурски района «Комсомольский» яхача чхьагIара совхоза комсаш лелаераш шоай говзал лакхъеш ба. ХIара кIиран дийза вIашагIкхет уж комсаш лелаяра говзал лакхъяра курсашка. ЛадувгI специалисташа ешача лекцешка, беседашка.

Январь бутт юкъе кхоачаш дIадоладир агрономически дешар. Совхоза массайолча отделене дешаш 80 гаргга саг ва, хIаьта курсашка хьехаш ба отделеней агрономаш А. Н. Бутенко, В. П. Казачкова, А. Н. Люленко, бригадираш Л. Ярославская, Н. Казачкова, М. Кардаильская.

Шоаш ешача лекцешка дешархошта хьех специалисташа комсий кIотарга мишта гIулакх де деза, комсаш мишта яIа еза, кхыдараш а. Агрономически кружокашка март тIакхаччалца дIахьоргья занятеш. Цул совгIа совхозе хьайийлай механизаторий говзал лакхъяра курсаш а. Укхаза хьехаш а ва совхоза керттера механик Ковалев Василий Иванович. Курсашка дешаш ва 50 совгIа саг. Агрокурсашка санна, бIаьсти яллалца хургья механизаторий курсашкара занятеш а.

А. ЮНУСОВ.

САЛОIАЧА САХЬАТА

ВИДЕОМАГНИТОФОН — РЕПОРТЕРА

Магнитофон а йолаш вола репортер — тахан из цхьанне а тамаш ергйолаш дац. Цхьабакъда, гучох, сел гаьна яц репортера массаза а ихар мо шийна леладу «герз» — лелае аьттув бола видеомагнитофон хургйола ха а. ФуннагIа- моллагIа дале а «Уэстл» яхача фирма (США) цу тайпара магнитофон елга вIаштIехьа-м даьккхад. Из ерригa а 12 килограмми цунна тIаккета сурташ доахача камера 3,05 килограмми мара еза яц. Из иштта яйга хилийтар духьа конструктораша юкъеяхьийтаяц массаза а яхар мо магнитофон кула гIонна йола операцеш — юхатIалистари юхаоазаьяккхари. Магнитофон алхха дIаяздеш мара яц.

СИХХА ХЬУ ЙОКЪАЯР

Хьу йокъаяр — нагахьа санна дикал лакха йола хьу цунах хилийта шун безам бале — лаьгIа процесс я: Цкъаза бIаьрча шераш даха дезаш а хул из: музыкальни инструменташта иштта кийчъю хьу. Цхьабакъда, промышленноста екъа хьу дукха эш, хIаьта бога пхьида боларагIа из йокъаеш хилар цунга лоалургдолаш а дац.

Американски хьу чакхйоахараша хьалхаяьккхай хьу йокъаяра керда система: пресса кIал йокъаелга. Технически хьалаш (бакъдар аьлча, дизза доаца): тIатоIам квадратни сантиметра 4 килограмм йолаш ба, температура 180°С я. Нажа ардаккхаш йокъаелга цхьан сахьата йистедоал.

ГIАР-ТАТА ДОАЦАШ ХИ КIАЛ ГIОЛЛА

«Тата доацча» РХ-15 яхача хи кIал лелача кема тIа а хайша, кастта Гольфстрима хи кIал гIолга лерхIаш ба океан тохкараш. Из лодка, шиъ мотораша пхьаккхе а тайпара тата а ца деш, ше хилийта лаьрхIача кIоаргача моттиге гIолла дуккхача хана лелалургдолаш да. Пхе океанографа, цу тайпарча лодка тIа а багIаш, 1500 миль гаргга пикъ бергба пIи хеза мела хий ухача 100 метаргара 400 метарга кхоачаш йолча кIоаргалашка гIолла. Iалама хьалхашкара форда хьайбаии чкъаьрийи вахар а зувш.

СЕННА МЕГАШ Я ТИША ПАЗАТАШ?

Кхалнаха дIаккхувс миллионаш параш тиша, ийттIа капронови пазаташ. Бакъахьа долий-хьогI из? Цхьан английски тохкамхочо гучалаьккхад пазаташ — пластмассови изделешта йола бокккъала а башха лара йолга: цар хьоаса геттара кагий ячейкаш йолаши шарташи хилар. Пазат Iойоттlа а йий, пластмасса чу йолл, цул тIехьагIа форма тIа оз. Иштта массехк тIаззача — издели кийчлу. ДIахо йодача хана тишъенна хIамаш ечa палаташка пазаташ шоай къаьстта мах болаш хургйий а хьанна хов?

СТЕРИЛЬНОСТИ МИСТ ЦА ЛУ ШУРЕИ

Нагахьа санна шура чуеттача цехе гIолга шун вIаштIехьдоале, шоаш операцеш еча цIагIа хилча санна а хеташ араларгда шо — селла цIена я цига. ХIаьта а кхыметтел пастеризованни шура а ши-кхо ди даьлча мистлу. Английски тохкамхоша дийлад нагахьа санна къаьстта а цIенача хьале лелайича шура мишта хургья тохкилга.

Хьаьл хиннай 150°С кхоачаш йайхача Iанарца шушашта шура чуйотталехьа стерилизаци а еш, цул тIехьагIа 4 секунд яллалехьа уж пастеризованни шурех хьалъюза лаьрхIайола машин. Шурийво цIагIа дIаоттаяь латташ ши кIира гаргга ха яьккхай хIаьта а мистъенна яц из! ХIаьта цун хьажи чами па бойтар духьа тохкам бераша баьцеча шушашка доаттаьй из: маьлха серзал, кхыметтел сов сийрда еце а, шурийна зенне я.

«УРАЛЬСКИЙ РАБОЧИЙ» ЯХАЧА ГАЗЕТА—60 ШУ

Самардийнахьа 60 шу дизад эггара хьалхарча уральски большевистски газета. Мехка къаьнарча газетех цаI «Уральский рабочий» вIашагIделлад Урала пролетариато лоаттабаьча революционни къовсама аланна юкъе.

«Уральский рабочий» хила а хиннад, долаш а да Коммунистически парте идейи хьинаре пропагандист. Цун планаш кхоачашъяр духьа лоаттаю наьха ях вIаштIехьйоахар.

ТIом дIабаьнначул тIехьагIарча хьалхарча шераца ийсйича дизза дукхагIа хиннай «Уральский рабочие» тираж. 1967 шера Къахьегама Шеча Байракхя оден еннай газета. Шеррача рабкоровски активо редакцена новкъостал ду Октябра 50 шу дизара накъадахара духьа толаме къовсам лоаттабе.

ХРОНИКА

1967 шера 15-ча февралерча Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Указах нов Куличков Василий Григорьевич Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета гIишлошъярен архитектурай гIулакхашта йолча управлене начальникалла хьожаваьв.

* * *

1967 шера 15-ча февралерча Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Указах нов Федотов Борис Николаевич Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета гIишлошъярен архитектурай гIулакхашта йолча управлене начальника декхарех мукъаваьккхав из кхыча балха тIа вохийташ хиларца дувзаденна.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛАДУВГIА, ХЬАЖА

18-гIа февраль, 1967 шу

Радио: 6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен лаьттаелазерхо» (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Ашараш. 8.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 8.45 — Москва.

Советски Iаьдала 50 шу дизара хетаь Республики районий радиофестиваль.

Грозненский район

16.00 — Передачай программа. 16.05 — Исторе оагIонаш (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — Юбилейни шера балха денош (эрсий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.23 — «Къонал» (нохчий меттала). 19.03 — Агитпункте (нохчий меттала). 19.10 — Парте Грозненски райкома секретара новкъоста Сухорукова къамаьл (эрсий меттала). 19.20 — Грозненский района къахьегамхой баккхех оттадаь концерт. 20.00 — Москва.

УКВ: 9.00 — Советски поэзе мастер Кайсум Кулиев. 9.45 — «Дагестан» Кажлаева симфонически картанаш. 10.20 — «Пешка из медвежьего лога» яха радиопостановка. Хьалхара дакъа. 11.16 — Армени искусствай мастерий концерт. 18.00 — Сакъердаме оагIонаш. 18.29 — «Къамаьл ху Бухарестера» яха музыкальни передача. 18.58 — «Сирдача новкъа гIолла» яхача спектакла монтаж (нохчий меттала). 19.36 — «Иллеш оал Отс Георга» яха концерт. 20.53 — «Финал» яхача спектакла гIара сценаш.

Телевидени: 18.00 — Бераштa дола фильм. 18.25 — Гудермесски педагогически училище (нохчий меттала). 18.45 — «Хочу летать» яха кино-очерк. 19.05 — Мехкашта юкъе латтача гIулактех лаьца дола къамаьл. 19.20 — Киножурнал. 19.30 — Артист Деппев. Кино-очерк. 20.10 — Хьалхара концерт. 20.30 — «Нагахь санна эзара кларнет» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 3.44-96; редактора чам 3-39-11; партийни вахареи культурни отделий — 3.42-30; промышленноста отдела — 3-34-38; юрта боахама отдела — 3.42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул Ленина 11 (3-й этаж). ТЕЛЕФОНЫ: редактора — 3.44-96; зам редактора — 3.39-11; отделов партийной жизни культуры — 3-42-30; промышленного отдела — 3-34.38; сельскохозяйственного отдела — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05032. Заказ № 873.